

Rijksoverheid

ONZE KIJK OP EUROPA

EERSTE INZICHTEN
EN VERVOLGVRAGEN
8 OKTOBER '21

Inleiding

Op 1 september 2021 is Kijk op Europa van start gegaan. Met deze burgerdialoog kunnen alle Nederlanders hun ideeën delen over de toekomst van Europa. In dit verslag delen we een aantal eerste inzichten en vervolgvragen voor de dialoog. Ook beschrijven we hoe het vervolg van Kijk op Europa eruitziet en wat er met de eindresultaten wordt gedaan.

Over Kijk op Europa

De Europese Unie (EU) wil van haar inwoners weten hoe zij over de toekomst van Europa denken. Daarom organiseert de EU de Conferentie over de toekomst van Europa. De ideeën van inwoners uit de hele EU worden uiteindelijk verwerkt in de toekomstplannen voor Europa. Als onderdeel van de Conferentie organiseert Nederland de nationale burgerdialoog Kijk op Europa. Deze dialoog wordt, in opdracht van het ministerie van Buitenlandse Zaken, georganiseerd door een externe organisatie.

Kijk op Europa is op 1 september van start gegaan met het online ophalen van meningen en ideeën. Dit hebben we gedaan met een representatief panelonderzoek onder ruim 4.000 Nederlanders vanaf 18 jaar. De vragenlijst die hiervoor is ontwikkeld, is daarnaast ook opengesteld voor alle Nederlanders. Daarnaast kan iedereen meedoen met 'Swipen naar de toekomst', een online tool met 20 stellingen. Zowel de vragenlijst als de swipe-tool blijven tot 14 november openstaan.

De inzichten die tot en met eind september zijn opgehaald in het panelonderzoek, vormen input voor verschillende themadialogen in het vervolgetraject. Daarmee wordt dieper ingegaan op onderwerpen die voor veel mensen belangrijk zijn. De themadialogen vinden online en fysiek plaats. Zo gaan we op verschillende plekken in gesprek met jongeren en organiseren we bijvoorbeeld ook bijeenkomsten in buurthuizen.

De mogelijkheden om mee te doen kunnen als volgt worden samengevat:

Over dit tussenverslag

Dit verslag beschrijft een aantal eerste inzichten uit het panelonderzoek. Daarmee geven we alvast een indruk van de stem van Nederland: ‘onze kijk op Europa’. We laten bijvoorbeeld zien welke thema’s Nederlanders belangrijk vinden en welke rol zij vinden dat Europa in die thema’s wel of niet zou moeten spelen. Ook geven we alvast een indruk van de reacties op een aantal vragen en dilemma’s, verdeeld over verschillende thema’s.

We delen dit tussenverslag omdat we het belangrijk vinden transparant te zijn over onze aanpak en (tussentijdse) bevindingen. De eerste uitkomsten zijn bovendien belangrijk, omdat ze een basis leggen voor het vervolg van Kijk op Europa. De eindresultaten van de burgerdialoog worden verwerkt in de verslagen voor de Conferentie over de toekomst van Europa.

Over de vervolgstappen

Op de Conferentie over de toekomst van Europa komen de ideeën en meningen van alle inwoners van de EU samen. Dat gebeurt tijdens verschillende vergaderingen, die zich deels richten op specifieke thema’s. Tijdens de vergaderingen worden niet alleen de resultaten van alle nationale burgerdialogen besproken, maar ook de uitkomsten van andere initiatieven vanuit de Conferentie. Zo zijn er ook Europese burgerpanels en kunnen alle EU-burgers (dus ook Nederlanders) terecht op een [Europees digitaal platform](#).

De Conferentie eindigt in het voorjaar van 2022. Dan dient Nederland een eindverslag in. Uit de slotbijeenkomst van de Conferentie komen aanbevelingen voor het voorzitterschap van de Conferentie: de voorzitters van het Europees Parlement, de Raad van ministers en

de Europese Commissie.. Zij hebben toegezegd aan de slag te gaan met de aanbevelingen. Voor de Nederlandse regering vormen de uitkomsten bovendien een waardevolle bijdrage aan de vorming van het Nederlandse EU-beleid.

Het proces tot en met het voorjaar van 2022 is (samengevat) te vinden op de volgende pagina.

Leeswijzer

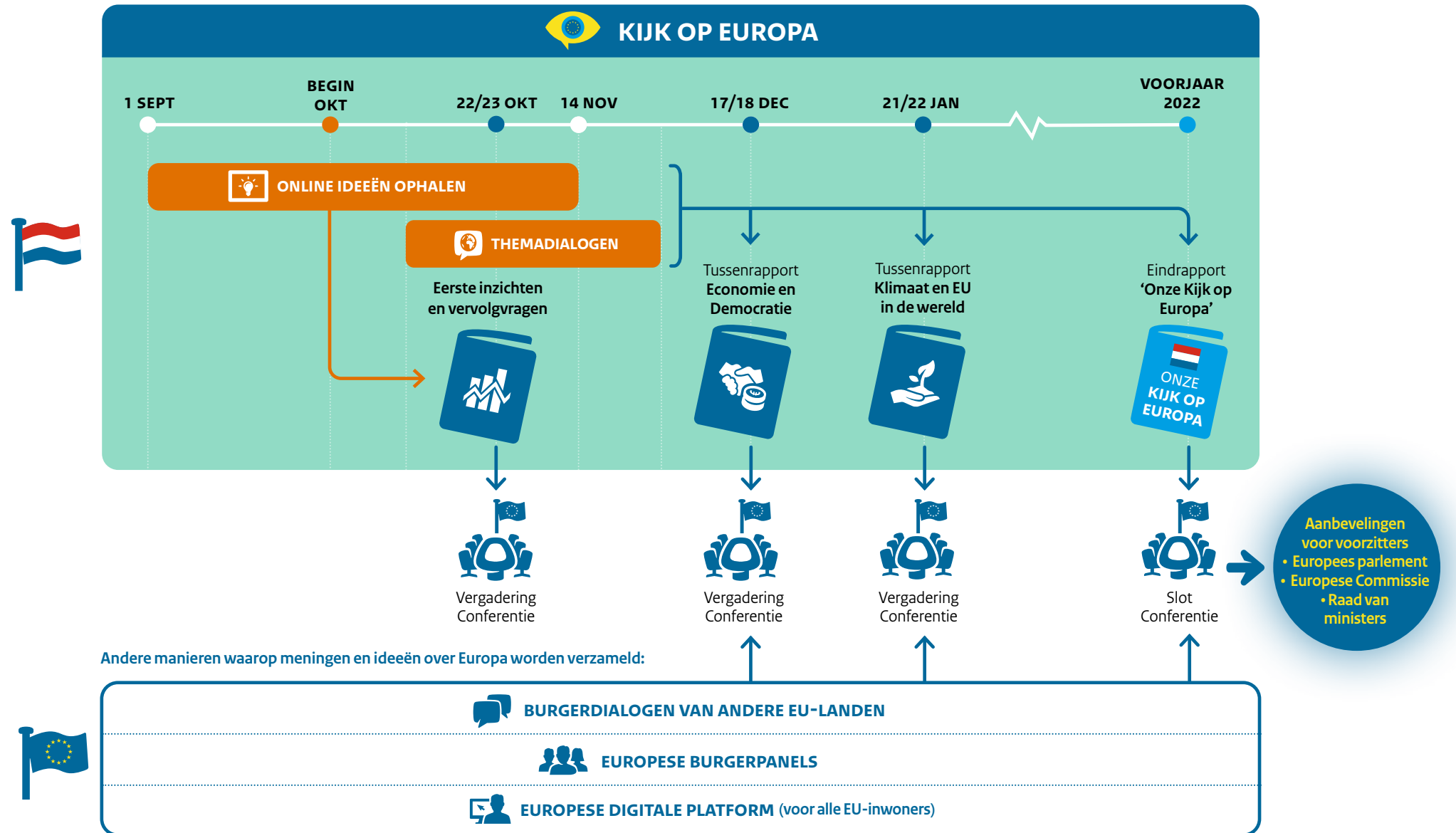
Voor de Conferentie over de toekomst van Europa zijn negen thema’s bepaald. Deze thema’s staan ook centraal in de Nederlandse burgerdialoog Kijk op Europa en in dit verslag.

Dit verslag start met een algemeen hoofdstuk, waarin het gaat over het belang van de verschillende thema’s en de rol van Europa. Daarna gaan we beknopt op elke thema in. We delen de uitkomsten van de vragen, lichten een aantal resultaten uit en delen enkele mogelijke vervolgvragen voor de verdiepende themadialogen. We presenteren nog geen conclusies. Die volgen na de afronding van het gehele dialoogtraject, in de rapportages die in december 2021 en januari 2022 naar de Europese Conferentie gaan.

Aan het eind van dit verslag is een onderzoeksverantwoording opgenomen.

Tijdlijn

De thema's naast elkaar

Van de aanpak van grote maatschappelijke problemen tot mogelijkheden om te werken, reizen en gezond te leven.

Europa heeft invloed op thema's die belangrijk zijn voor mensen.

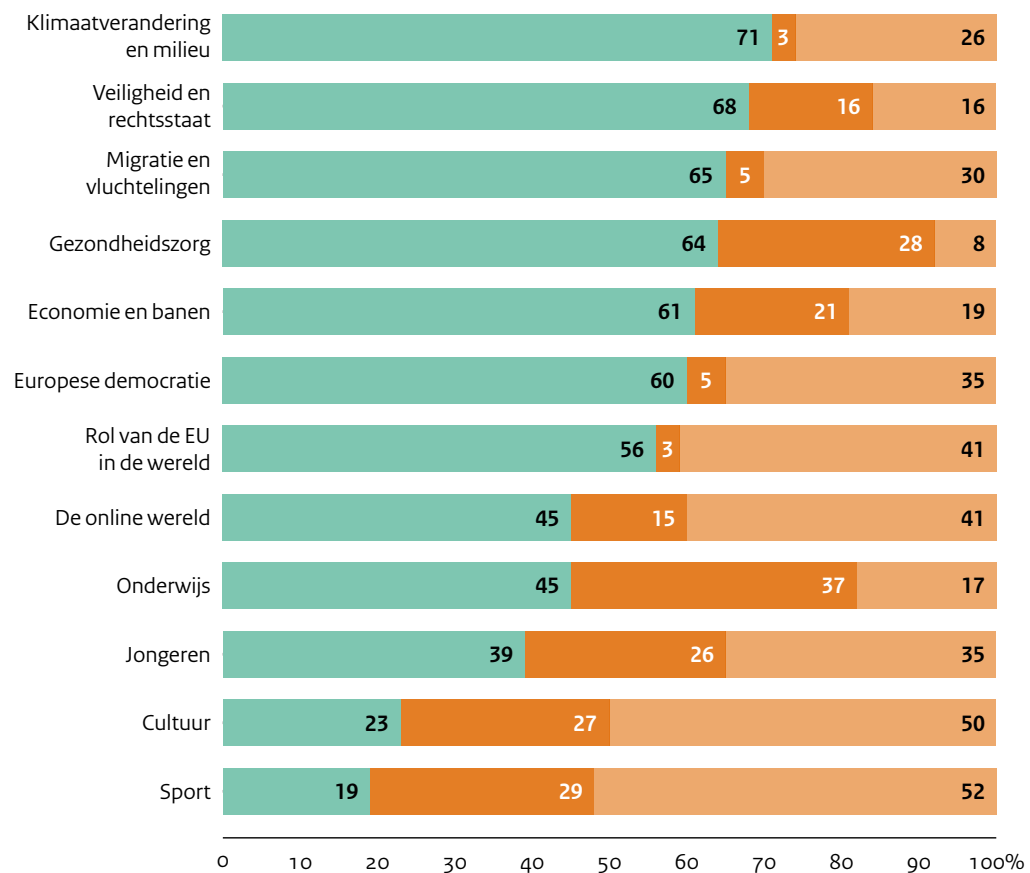
De (mogelijke) rol van de EU kan voor elk thema anders zijn. En ook hoe succesvol Europa is in haar aanpak, kan verschillen per thema.

Hoe kijkt Nederland hiernaar?

We hebben gevraagd hoe belangrijk de verschillende thema's hieronder zijn in het dagelijks leven van mensen. Daarnaast hebben we gevraagd of de EU met deze thema's aan de slag moet in de komende jaren.

Hoe belangrijk zijn deze thema's en moet de EU hiermee aan de slag?

- thema is belangrijk, EU moet hiermee aan de slag
- thema is belangrijk, EU hoeft hier niet mee aan de slag
- thema is niet (zo) belangrijk

UITGELICHT

- Er zijn drie thema's waar **65%** of meer van de Nederlanders van vindt dat ze **belangrijk** zijn én dat de EU er mee aan de slag moet:
  - Klimaatverandering en milieu
  - Veiligheid en rechtsstaat
  - Migratie en vluchtelingen
- **Jongeren** vinden significant vaker dan de andere leeftijdsgroepen dat de EU **aan de slag** moet met:
  - Gezondheidszorg
  - Onderwijs
  - Klimaatverandering en milieu
- **55+'ers** vinden significant vaker dan de andere leeftijdsgroepen dat de EU **aan de slag** moet met:
  - Rol van de EU in de wereld
  - Europese democratie
  - Jongeren

Andere thema's

Naast de door ons voorgelegde thema's, konden respondenten ook zelf thema's noemen die ze belangrijk vinden. De top 3 van meest genoemde aanvullende thema's (samengenomen in categorieën) zijn:

- Gezondheid (78 keer)
- Huisvesting/wonen (61 keer)
- Religie/geloof (55 keer)

Wat pakt de EU goed aan?

Top 3

Vaakst genoemd als thema dat goed gaat

- Klimaatverandering en milieu (22%)
- Gezondheidszorg (17%)
- De rol van de EU in de wereld (13%)

Wat kan de EU beter aanpakken?

Top 3

Vaakst genoemd als grootste verbeterpunt

- Klimaatverandering en milieu (33%)
- Gezondheidszorg (18%)
- Migratie en vluchtelingen (15%)

UITGELICHT

- **Jongeren** zetten **Klimaatverandering en milieu** niet op de eerste plek van thema's die goed door de EU worden aangepakt, maar op plek 2. Daarbij zetten jongeren Klimaatverandering en milieu ook vaker op plek 1 als thema dat de EU beter kan aanpakken dan de andere leeftijdsgroepen.
- **Nederlanders tot 55 jaar** zetten **Economie en banen** in hun top 3 van thema's die goed door de EU worden aangepakt. De Rol van de EU in de wereld staat niet in hun top 3.
- **55+'ers** zetten de **Rol van de EU in de wereld** vaker dan de andere leeftijdsgroepen in hun top 3 van thema's die de EU goed aanpakt.

Enkele mogelijke vervolgvragen

- Wat moet er volgens jongeren beter aan de aanpak van klimaatverandering? En welke concrete ideeën hebben ze daarvoor?
- Waarom vinden veel Nederlanders de Europese aanpak van de gezondheidszorg goed, maar vinden ook veel Nederlanders dat de aanpak beter kan? En in hoeverre speelt de aanpak van de coronapandemie hierin een rol?
- Waarom vinden veel Nederlanders onderwijs een belangrijk thema, maar vindt bijna de helft daarvan dat het *geen* thema is waar de EU mee aan de slag moet?

Thema's

**Klimaatverandering
en milieu**

**Veiligheid en
rechtsstaat**

**Migratie en
vluchtelingen**

Gezondheidszorg

**Economie en
banen**

**Europese
democratie**

**Rol van de EU
in de wereld**

**De online
wereld**

**Onderwijs, cultuur,
jongeren en sport**

Klimaatverandering en milieu

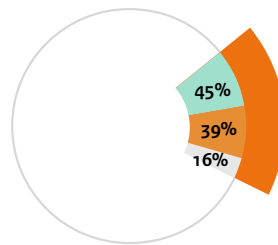
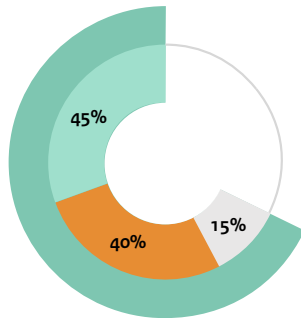
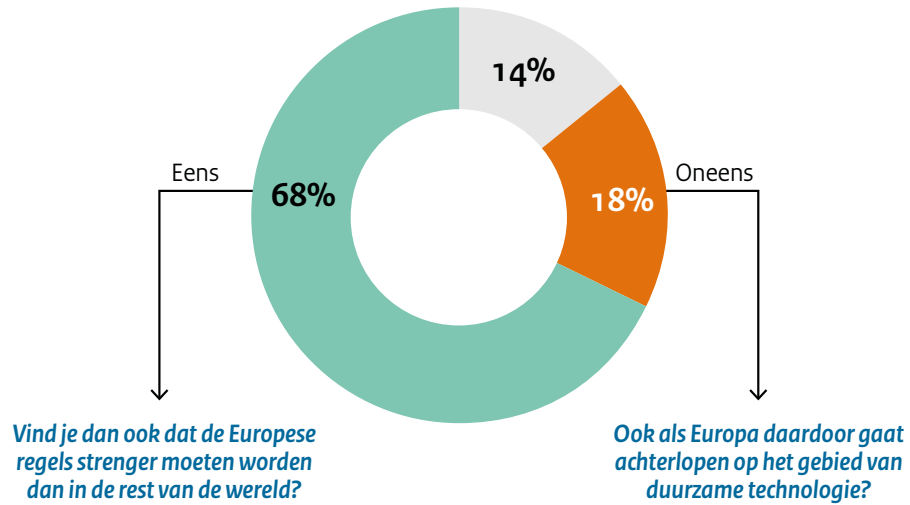
Klimaatverandering en de aantasting van het milieu zijn voor de hele wereld urgente problemen. De EU heeft daarom de Europese Green Deal opgesteld. Als het aan de EU ligt, moet Europa een leidersrol pakken bij de aanpak van klimaatverandering en zal dat problemen omzetten in kansen. Hoe kijkt Nederland hiernaar?

STELLING 1

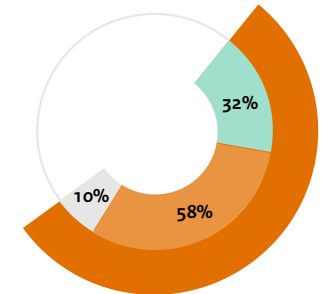
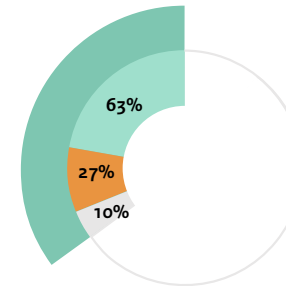
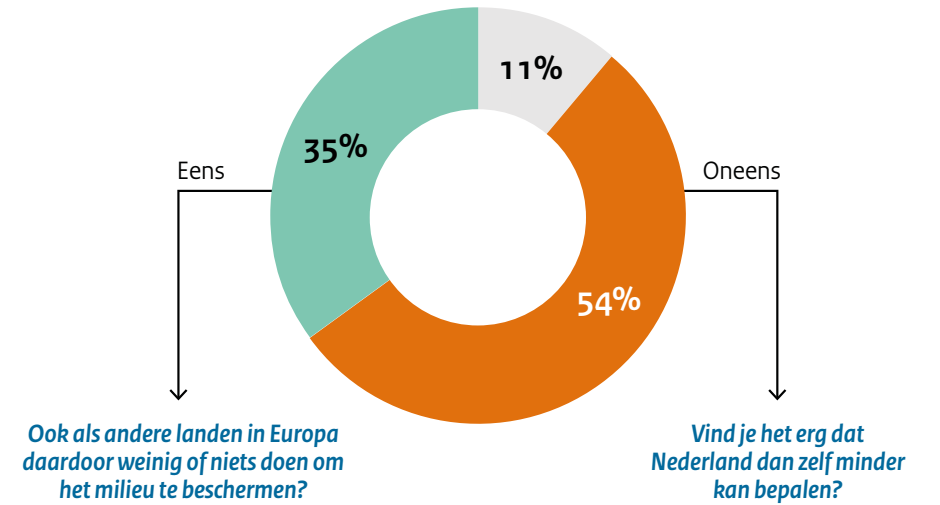

De Europese Unie moet een leider zijn in de strijd tegen klimaatverandering.

STELLING 2

De verschillende landen in de Europese Unie moeten zelf bepalen hoe zij het milieu beschermen.

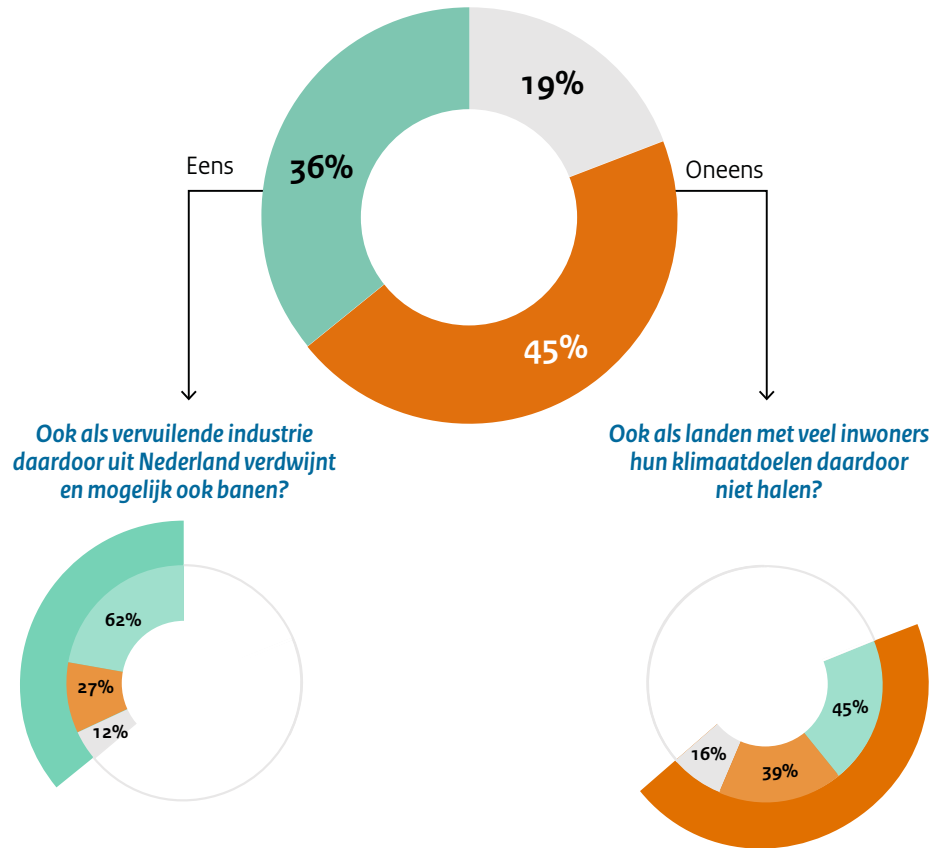

■ eens / ja   ■ oneens / nee   ■ geen mening / weet niet

STELLING 3

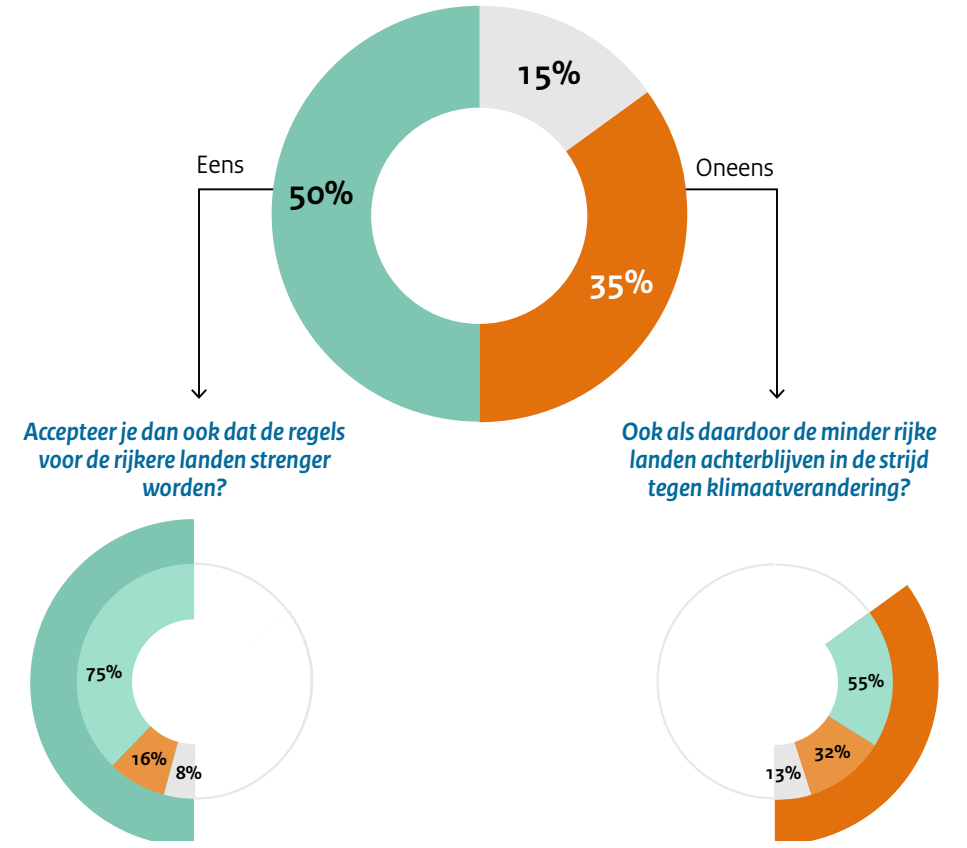

Hoe meer inwoners een EU-land heeft, hoe meer CO₂ dat land mag uitstoten. Landen met meer inwoners mogen dus meer CO₂ uitstoten.

STELLING 4

Rijke EU-landen moeten meer geld uitgeven aan de strijd tegen klimaatverandering dan minder rijke EU-landen.

■ eens / ja   ■ oneens / nee   ■ geen mening / weet niet

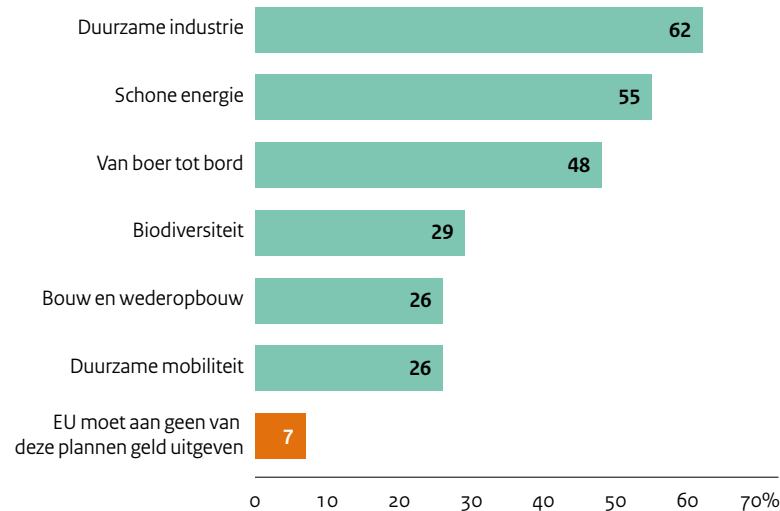

VERDIEPINGSVRAAG

Welke plannen van de EU om klimaatverandering tegen te gaan vind jij de beste?

Maximaal drie antwoorden mogelijk

Toelichting bij plannen:

Duurzame industrie: zoeken naar manieren om fabrieken minder vervuilend te maken. En onderzoeken hoe Europese industrieën de voorsprong van voorlopers kunnen gebruiken.

Schone energie: energie besparen en overstappen op duurzame energiebronnen in ons dagelijks leven.

Van boer tot bord: gezond, betaalbaar en duurzamer voedsel voor iedereen.

Biodiversiteit: meer biodiversiteit om klimaatverandering tegen te gaan en het evenwicht in de natuur te beschermen.

Bouw en wederopbouw: klimaatneutraal bouwen van huizen en wegen.

Duurzame mobiliteit: minder reizen en meer duurzaam vervoer gebruiken.

UITGELICHT

- **68%** van de Nederlanders vindt dat de EU een **leider** moet zijn in de strijd tegen klimaatverandering. Maar van die Nederlanders vindt **40%** dat dit niet moet leiden tot **strengere regels** voor Europa dan voor de rest van de wereld.
- **54%** van de Nederlanders is het er niet mee eens dat landen zelf moeten bepalen hoe ze het **milieu beschermen**. En van die Nederlanders vindt **58%** het niet erg als Nederland (bij een **gezamenlijke** Europese **aanpak**) minder zelf kan bepalen.
- **Duurzame industrie (62%)** en **schone energie (55%)** worden door Nederlanders het vaakst genoemd als **goede plannen** om klimaatverandering tegen te gaan.

Enkele mogelijke vervolgvragen

- Welke ideeën hebben Nederlanders om de EU een leider te laten zijn in de strijd tegen klimaatverandering? En waarom zou deze leidersrol niet mogen resulteren in strengere regels voor Europa dan voor andere landen?
- Waarom vinden de meeste Nederlanders dat bescherming van het milieu een Europese taak is? En hoe vinden ze dat een Europese aanpak er dan uit moet zien?
- Waarom vinden veel Nederlanders verduurzaming van de industrie en verduurzaming van energiebronnen het meest belangrijk in een Europese aanpak van klimaatverandering? Hoe snel vinden ze dat die verduurzaming moet gaan?

Veiligheid en rechtsstaat

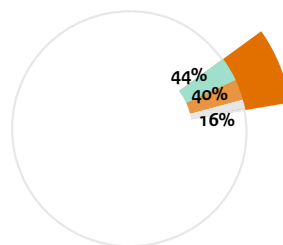
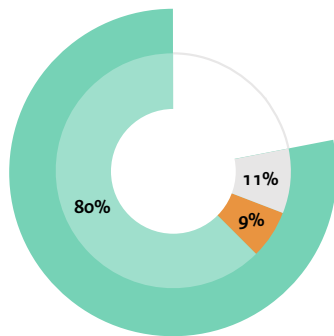
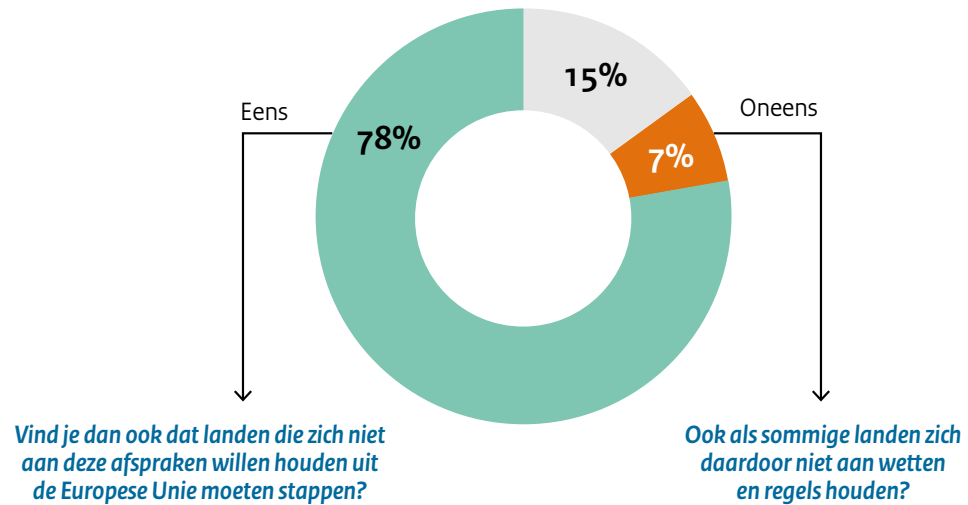
De EU houdt toezicht op de rechtsstaat in alle EU-landen en probeert de ongelijkheid binnen de EU terug te dringen. Ook wil de EU alle Europeanen beschermen tegen terrorisme en criminaliteit. Om dat te bereiken voert de EU maatregelen en regels in en werken EU-landen intensief met elkaar samen. Hoe kijkt Nederland hiernaar?

STELLING 1

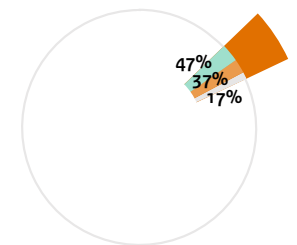
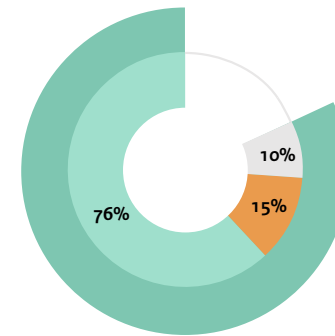
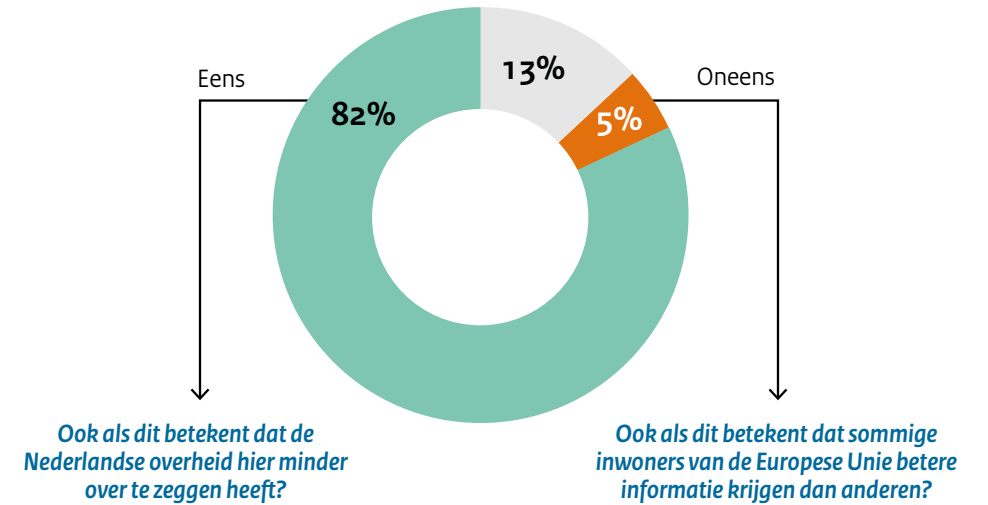

Het is belangrijk dat de Europese Unie de rechtsstaat, fundamentele vrijheden en grondrechten van de inwoners in alle landen van de Europese Unie beschermt.

STELLING 2

Het is goed dat de Europese Unie fabrikanten verplicht om in alle landen dezelfde informatie op etiketten van voedsel, producten en cosmetica te zetten.

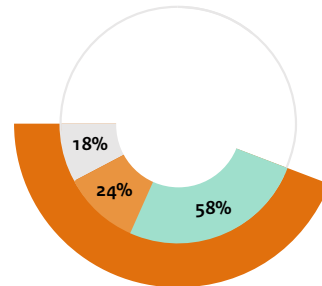
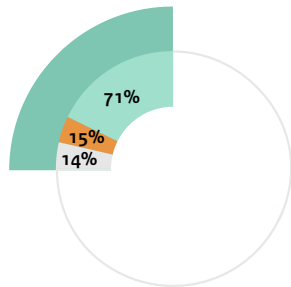
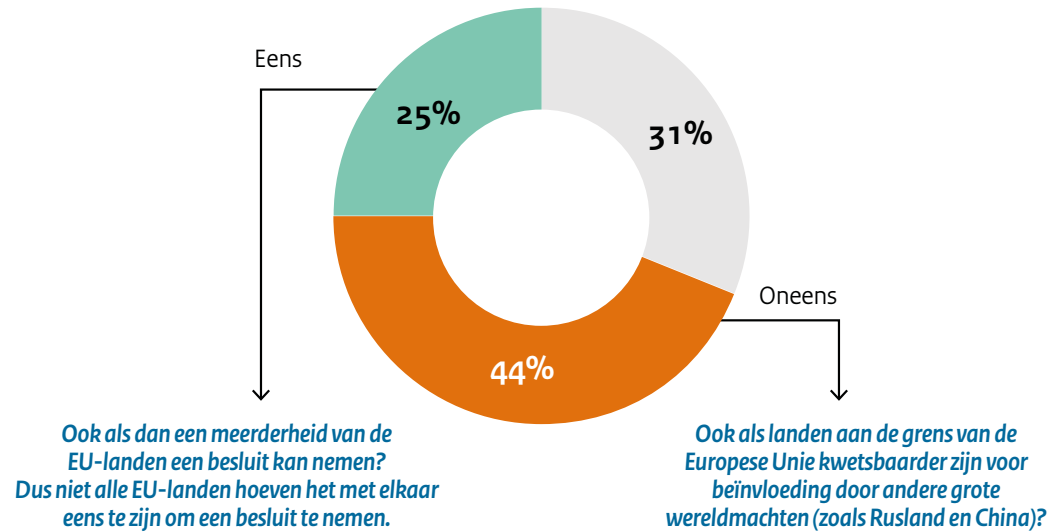

■ eens / ja ■ oneens / nee ■ geen mening / weet niet

STELLING 3

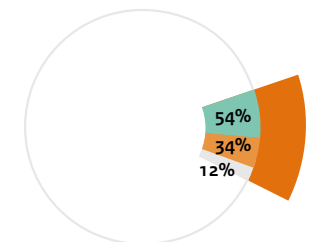
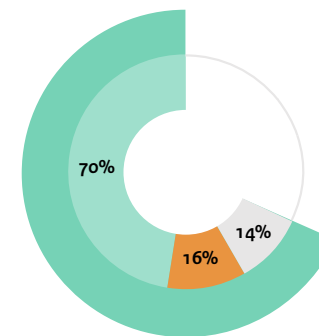
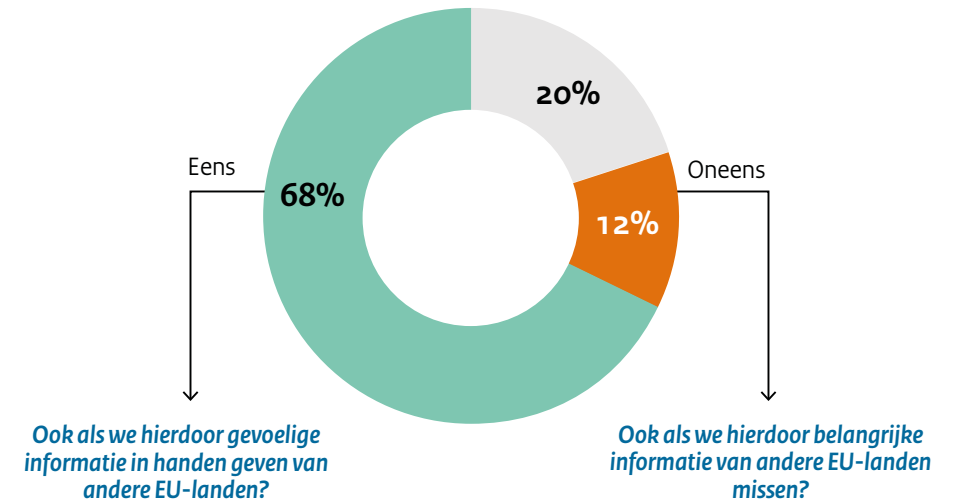

De Europese Unie moet verder uitbreiden, meer landen moeten zich aansluiten.

STELLING 4

Veiligheidsdiensten van de EU-landen moeten al hun informatie met elkaar delen.

■ eens / ja   ■ oneens / nee   ■ geen mening / weet niet

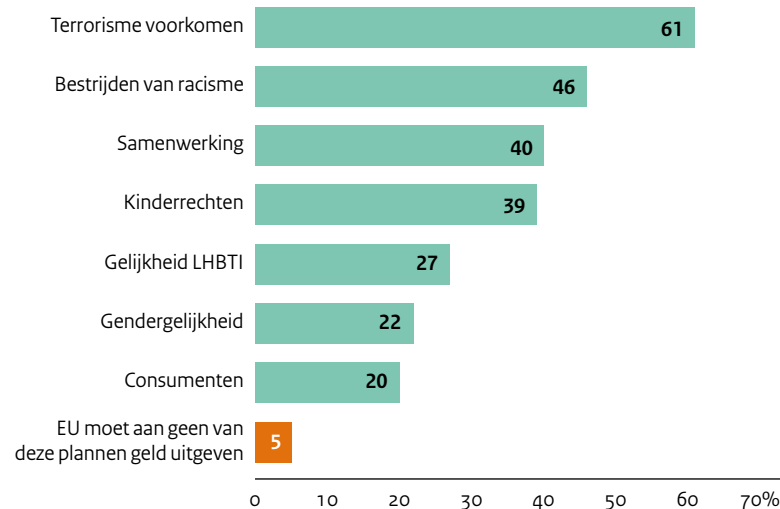

VERDIEPINGSVRAAG

Welke plannen van de EU om de rechten van inwoners beter te beschermen en ongelijkheid tegen te gaan vind jij de beste?

Maximaal drie antwoorden mogelijk

Toelichting bij plannen:

Terrorisme voorkomen: voorkomen van terroristische aanslagen en tegengaan van radicalisering (extreme ideeën krijgen).

Bestrijden van racisme: harder optreden en strenger straffen bij racisme en haatzaaien.

Samenwerking: meer samenwerking tussen politie en justitie van de landen.

Kinderrechten: meer bescherming van de rechten van kinderen.

Gelijkheid LHBTI: strijden voor gelijke rechten voor lesbiennes, homoseksuelen, biseksuelen, transgenders en intersekse personen.

Gendergelijkheid: ongelijkheid tussen mannen en vrouwen bestrijden.

Consumenten: meer bescherming voor jouw rechten als je een (grote) aankoop doet.

UITGELICHT

- **78%** van de Nederlanders vindt het belangrijk dat de EU de **rechtsstaat beschermt**. En van die Nederlanders vindt **80%** dat landen die zich niet aan afspraken hierover houden, **uit de EU** moeten stappen.
- **44%** van de Nederlanders vindt **niet** dat de EU zich verder moet **uitbreiden** met meer landen.
- **68%** van de Nederlanders vindt dat de **veiligheidsdiensten** van de EU-landen al hun informatie met elkaar moeten **delen**.
- Het **voorkomen van terrorisme** wordt met **61%** het vaakst genoemd als **goed plan** voor Europese samenwerking aan veiligheid en de rechtsstaat.

Enkele mogelijke vervolgvragen

- Hoe vinden Nederlanders het dat de EU landen niet kan dwingen uit de EU te stappen? En als zij vinden dat dit wel moet kunnen, onder welke voorwaarden zou dat dan mogelijk moeten worden?
- Hoe denken Nederlanders over mogelijke beïnvloeding van landen aan de grens van de EU door andere wereldmachten? En hoe zou de EU met deze mogelijke beïnvloeding om moeten gaan?
- Onder welke voorwaarden vinden Nederlanders dat veiligheidsdiensten meer samen moeten werken? En hoe kijken ze aan tegen het idee van één gezamenlijke Europese veiligheidsdienst?

Migratie en vluchtelingen

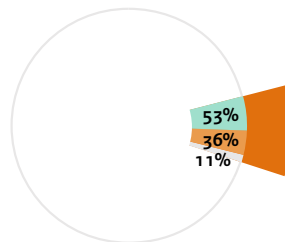
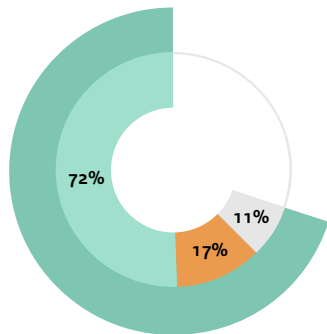
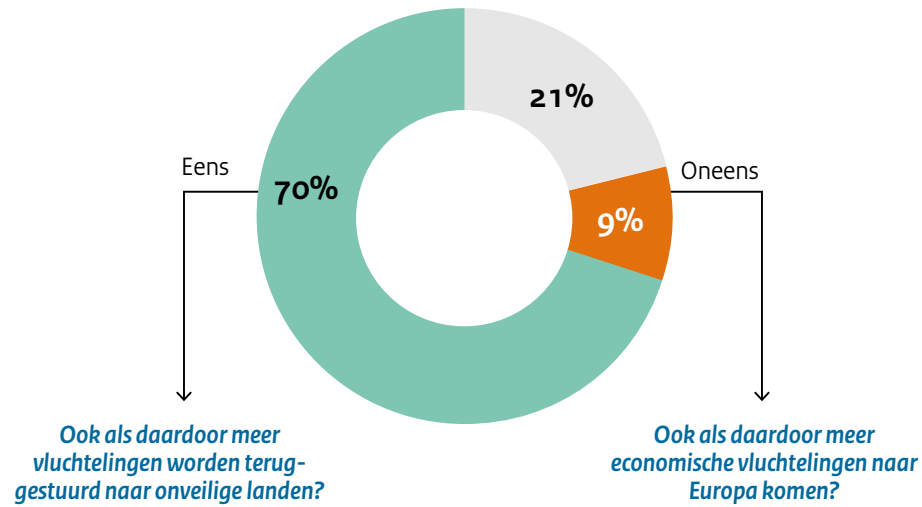
De grenzen tussen EU-landen zijn open. Binnen de EU wordt daarom samengewerkt aan bijvoorbeeld het beheer van de buitengrenzen en aan bestrijding van migrantensmokkel. Ook wordt er gesproken over een eerlijke verdeling van vluchtelingen over de verschillende EU-landen. Hoe kijkt Nederland hiernaar?

STELLING 1

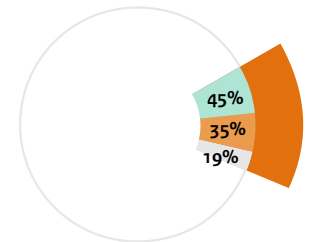
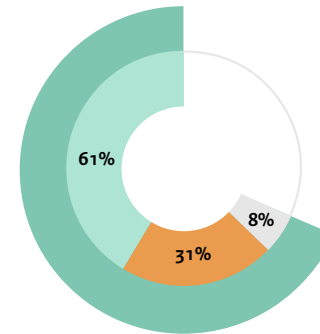
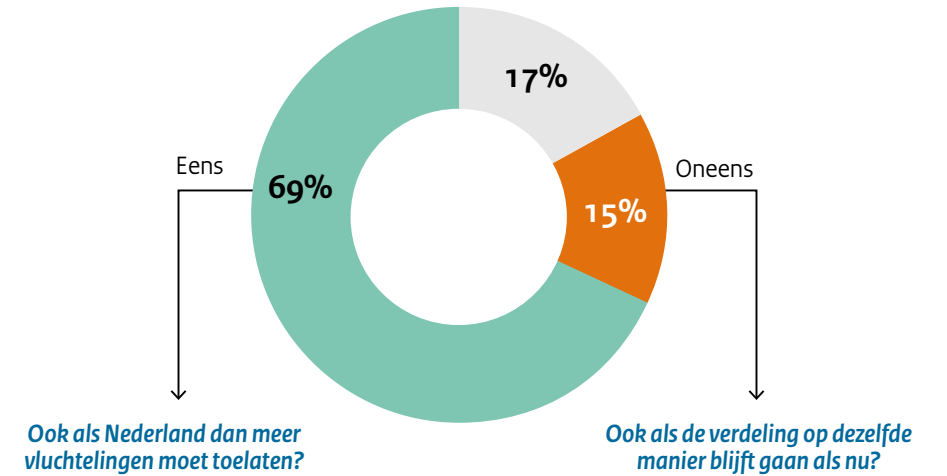

De grenzen aan de rand van Europa moeten beter worden beschermd.

STELLING 2

Er moet een Europese immigratiedienst komen die vluchtelingen eerlijk verdeelt over de EU-landen.

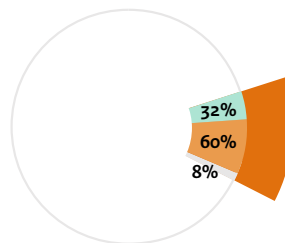
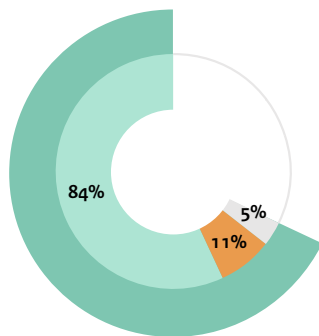
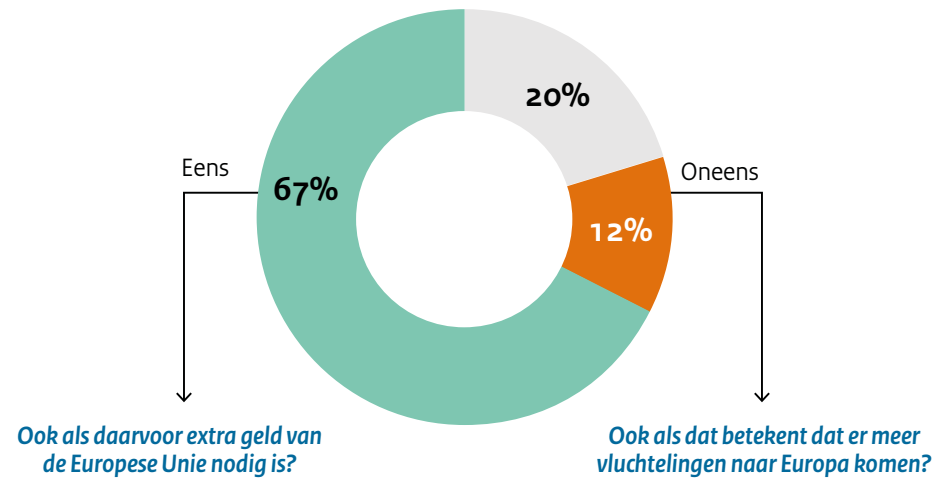

■ eens / ja
 ■ oneens / nee
 ■ geen mening / weet niet

STELLING 3

De Europese Unie moet meer hulp bieden aan onveilige gebieden om vluchtelingenstromen tegen te gaan.

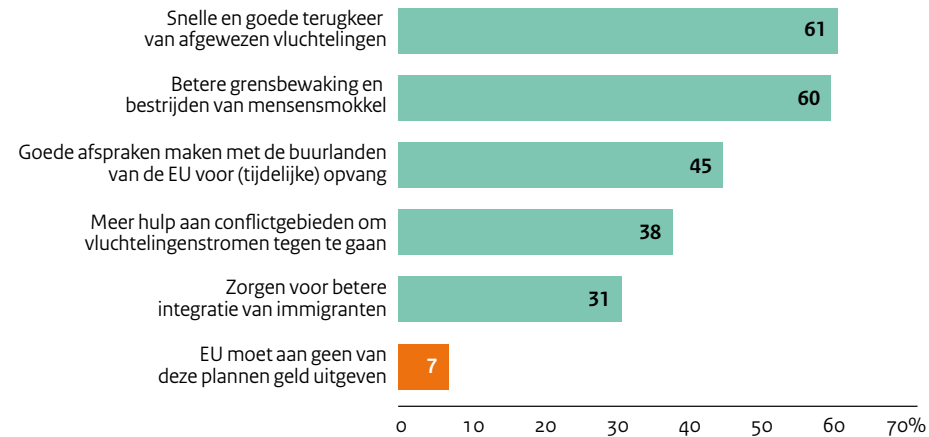
■ eens / ja
 ■ oneens / nee
 ■ geen mening / weet niet

VERDIEPINGSVRAAG

Welke plannen van de EU over vluchtelingen en immigranten vind jij de beste?

Maximaal drie antwoorden mogelijk

UITGELICHT

- **70%** van de Nederlanders vindt dat de **grenzen** aan de rand van Europa beter moeten worden **bescherm**d. En van die Nederlanders vindt **72%** dat ook als dit betekent dat meer **vluchtelingen** worden teruggestuurd naar onveilige landen.
- **69%** van de Nederlanders vindt dat er een **Europese immigratiedienst** moet komen die zorgt voor een **eerlijke verdeling** van vluchtelingen over de EU-landen.
- **67%** van de Nederlanders vindt dat de EU **meer hulp** moet bieden aan onveilige gebieden om vluchtelingenstromen tegen te gaan. En van die Nederlanders vindt **84%** dat ook als dit betekent dat daarvoor **extra geld** nodig is van de EU.

Enkele mogelijke vervolgvragen

- Welke verantwoordelijkheid vinden Nederlanders dat de EU heeft voor mensen van buiten Europa?
- Wat zien Nederlanders als een eerlijke verdeling van vluchtelingen over Europa? Hoe zou een gezamenlijke immigratiedienst eruit moeten zien? En hoeveel zeggenschap moet Nederland zelf dan nog hebben?
- Onder welke voorwaarden vinden Nederlanders dat de EU hulp moet bieden aan onveilige gebieden (om vluchtelingenstromen tegen te gaan)? Mag dat ook ten koste gaan van andere investeringen van de EU? En zo ja, van welke investeringen?

Gezondheidszorg

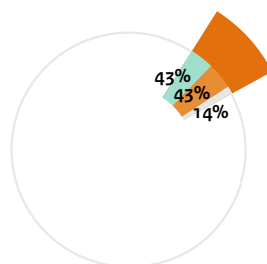
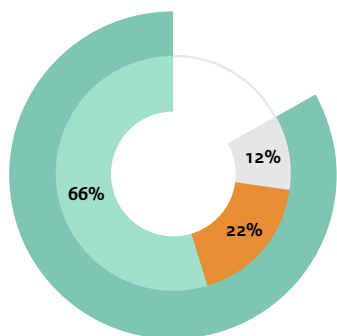
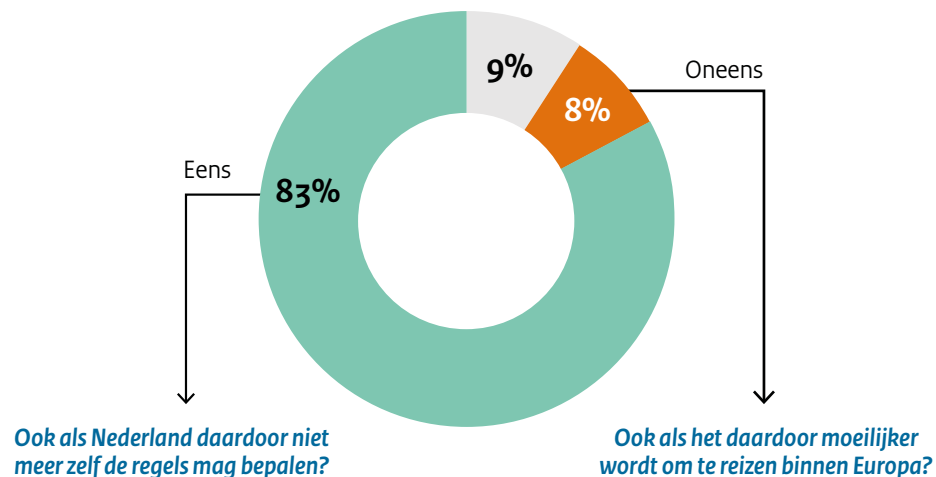
Hoewel gezondheidszorg in de eerste plaats een taak is van individuele landen, kan Europees beleid de gezondheidszorg ondersteunen en versterken. Bijvoorbeeld bij de aanpak van corona of andere (toekomstige) gezondheidscrisis. Of door gezamenlijk onderzoek naar ernstige ziekten. Hoe kijkt Nederland hiernaar?

STELLING 1

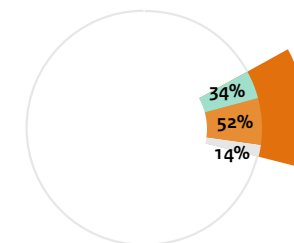
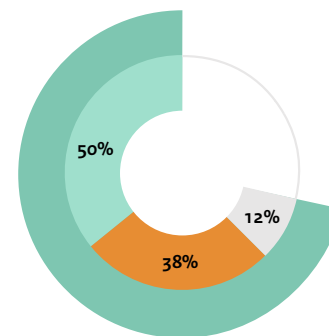
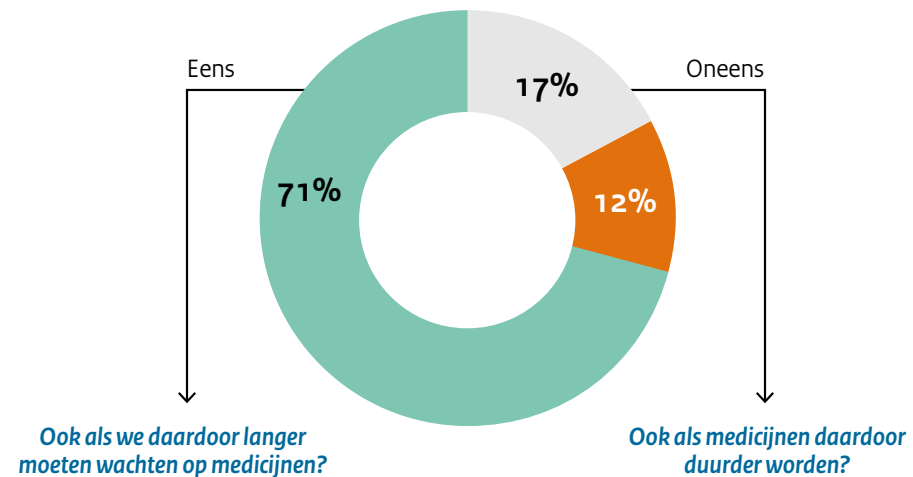

De landen in de Europese Unie moeten meer samenwerken om te voorkomen dat een besmettelijke ziekte zich over de hele wereld verspreidt.

STELLING 2

We moeten ervoor zorgen dat we landen van buiten de Europese Unie minder nodig hebben voor de ontwikkeling, productie en levering van medicijnen.

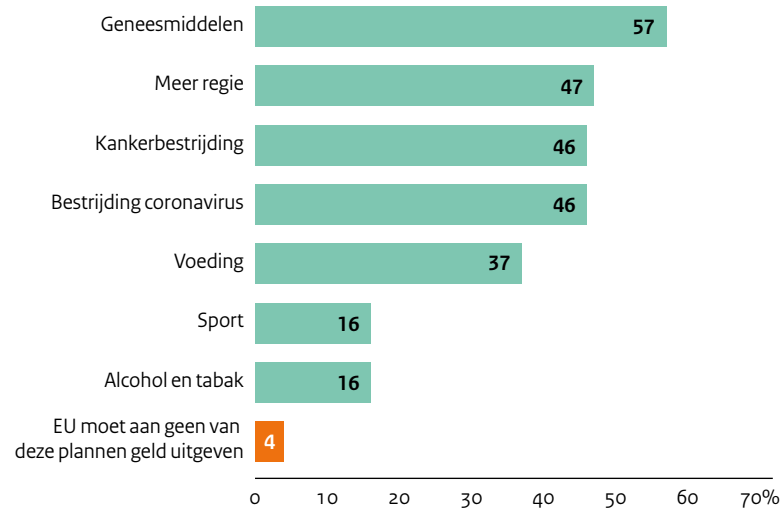
■ eens / ja   ■ oneens / nee   ■ geen mening / weet niet

VERDIEPINGSVRAAG

Welke plannen van de EU vind jij de beste voor een gezondere toekomst voor alle Europeanen?

Maximaal drie antwoorden mogelijk

Toelichting bij plannen:

Geneesmiddelen: betere beschikbaarheid van geneesmiddelen.

Meer regie: betere samenwerking tussen landen om ziektes te bestrijden; meer kennis en ervaringen uitwisselen.

Kankerbestrijding: meer geld uitgeven aan onderzoek naar het voorkomen, genezen en behandelen van kanker.

Bestrijding coronavirus: meer en sneller prikken en mensen overtuigen om zich te laten vaccineren.

Voeding: productie en consumptie van gezonde voeding stimuleren.

Sport: lichamelijke conditie en beweging stimuleren.

Alcohol en tabak: stimuleren van minder alcohol- en tabakgebruik.

UITGELICHT

- **83%** van de Nederlanders vindt dat landen in de EU meer moeten **samenwerken** om te voorkomen dat een **besmettelijke ziekte** zich over de hele wereld verspreidt.
- **71%** van de Nederlanders vindt dat we ervoor moeten zorgen dat we landen van buiten de EU minder nodig hebben voor de ontwikkeling, productie en levering van **medicijnen**. Maar als we daardoor langer moeten **wachten** op medicijnen, zijn de meningen van deze groep verdeeld. **50%** heeft dan nog dezelfde mening. **38%** verandert dan van mening.
- Bij Europese samenwerking op het gebied van gezondheidszorg worden het stimuleren van **sport en beweging (16%)** en het stimuleren van minder **alcohol- en tabakgebruik (16%)** het minst vaak genoemd als goede plannen.

Enkele mogelijke vervolgvragen

- Hoe vinden Nederlanders dat landen in de EU meer moeten samenwerken aan het voorkomen van pandemieën? En zou de EU daarbij ook (meer) moeten samenwerken met landen van buiten de EU?
- Wat zou Nederland zelf moeten doen bij de ontwikkeling, productie en levering van medicijnen? En wat kunnen we juist beter in Europees verband doen?
- Waarom vinden de meeste Nederlanders preventieve maatregelen (zoals het stimuleren van meer bewegen en sport en minder alcohol en tabak) minder bij een Europese aanpak van gezondheidszorg passen?

Economie en banen

Kleine en middelgrote bedrijven vormen de ruggengraat van de Europese economie. De EU wil daarom dat EU-landen samenwerken aan herstelplannen om economisch sterker uit de coronacrisis te komen. Op de lange termijn is het doel van de EU om de Europese economie gezonder, groener en digitaal te maken. Hoe kijkt Nederland hiernaar?

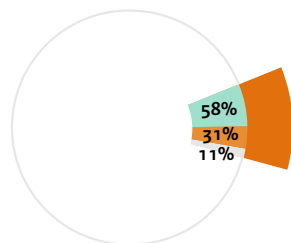
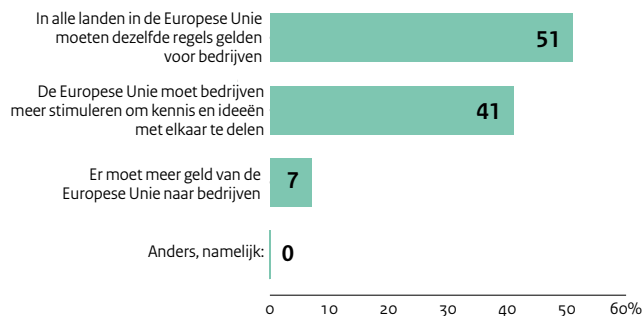
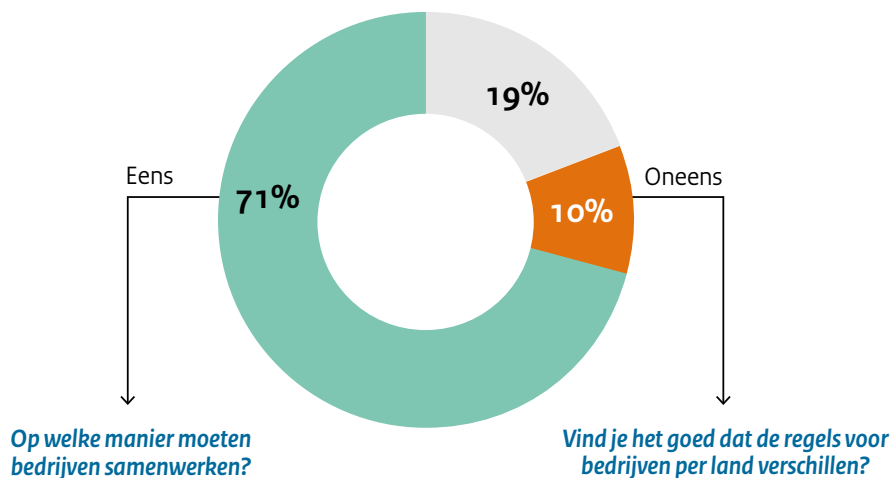

STELLING 1

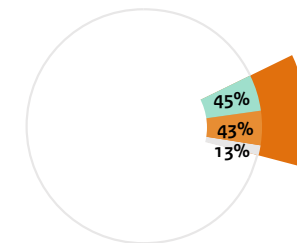
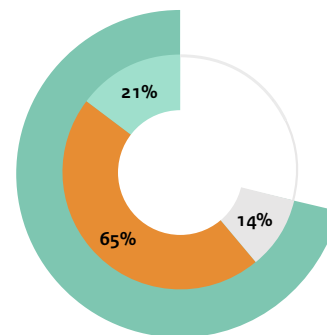
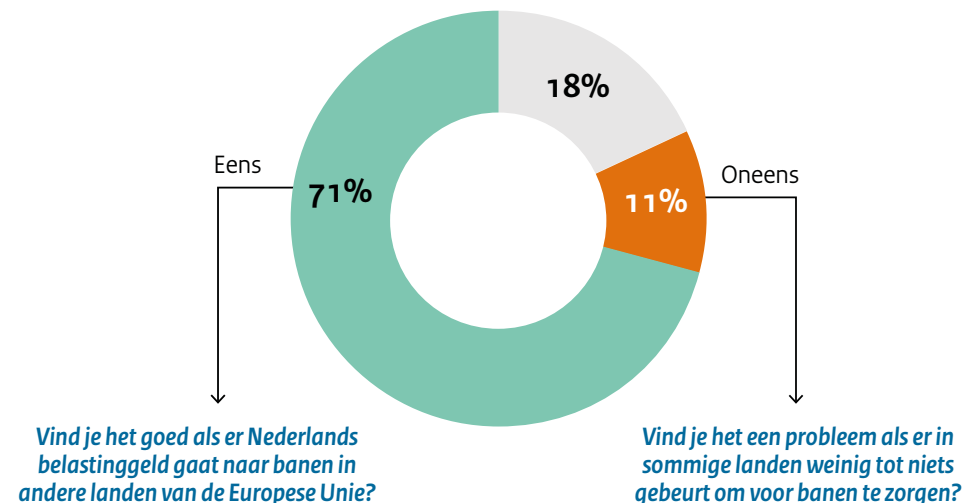

De Europese Unie moet ervoor zorgen dat bedrijven meer samenwerken om de Europese economie sterker te maken.

STELLING 2

De Europese Unie moet helpen om de werkgelegenheid te bevorderen.

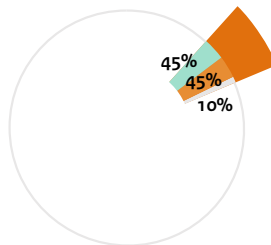
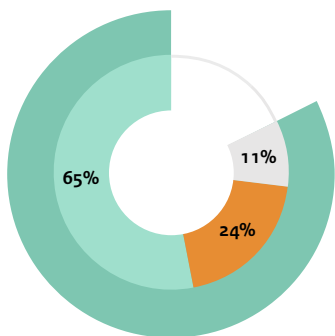
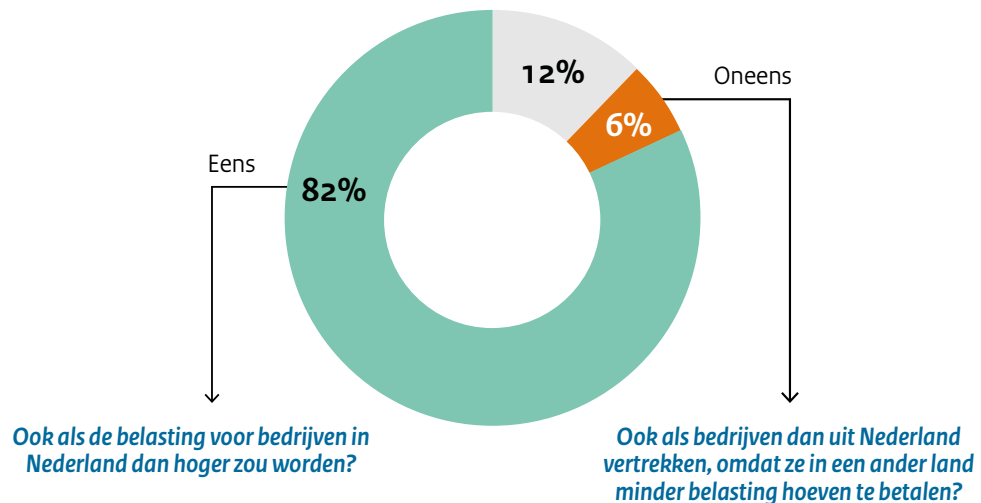

■ eens / ja   ■ oneens / nee   ■ geen mening / weet niet

STELLING 3

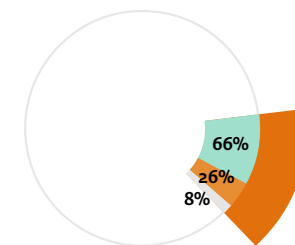
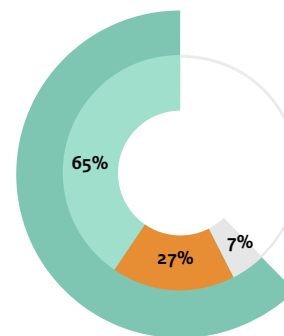
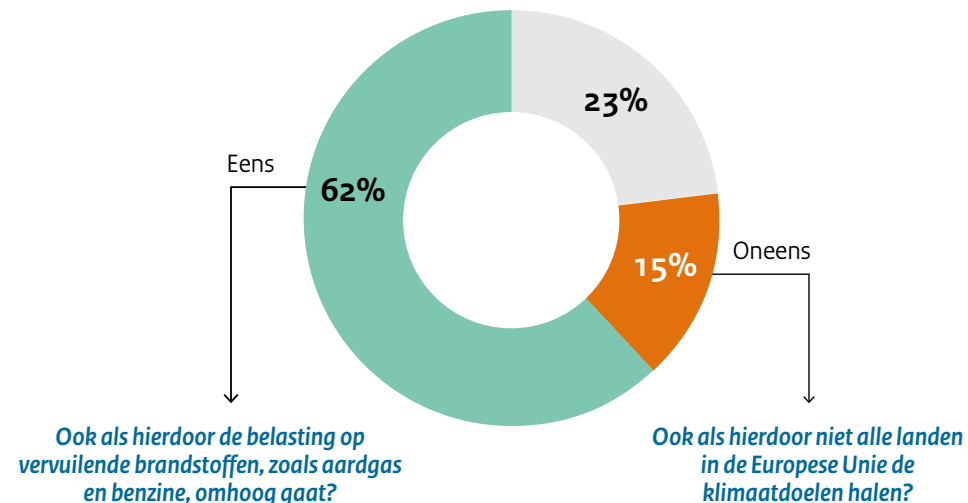

De landen in de Europese Unie moeten er samen voor zorgen dat alle bedrijven in de Europese Unie (eerlijke) belasting betalen.

STELLING 4

De Europese Unie moet meer geld uitgeven aan een duurzame economie.

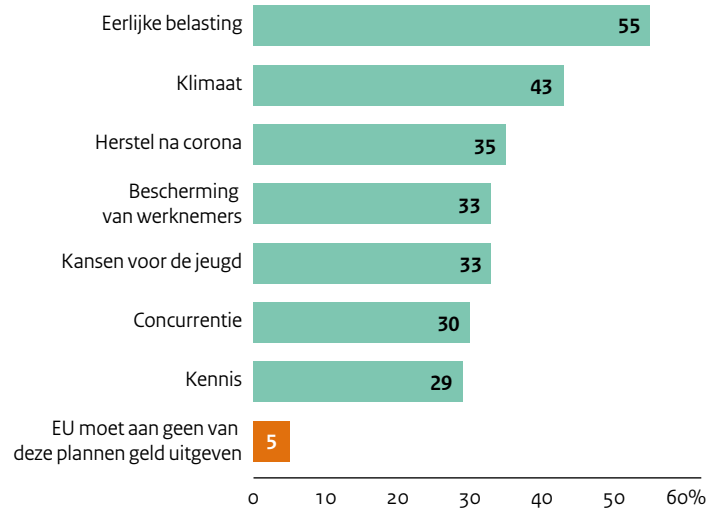
■ eens / ja   ■ oneens / nee   ■ geen mening / weet niet

VERDIEPINGSVRAAG

Welke plannen van de EU om de Europese economie sterker en eerlijker te maken vind jij de beste?

Maximaal drie antwoorden mogelijk

Toelichting bij plannen:

Eerlijke belasting: fraude en ontduiking van belasting bestrijden.

Klimaat: geld uitgeven aan een klimaatvriendelijk herstel van de economie na corona.

Herstel na corona: meer Europees geld naar de regio's en sectoren die het meeste last hebben gehad van corona.

Bescherming van werknemers: zorgen dat de rechten van werknemers in alle landen even goed beschermd zijn.

Kansen voor de jeugd: jongeren aan werk helpen.

Concurrentie: zorgen dat de Europese Unie beter en/of goedkoper kan produceren dan andere landen.

Kennis: zorgen dat burgers en bedrijven hun kennis vergroten.

UITGELICHT

- **71%** van de Nederlanders vindt dat de EU ervoor moet zorgen dat bedrijven meer **samenwerken**, om zo de Europese economie sterker te maken. Maar van die Nederlanders, vindt slechts **7%** dat er **meer geld** van de EU naar bedrijven moet.
- **82%** van de Nederlanders vindt dat de EU-landen er samen voor moeten zorgen dat alle bedrijven in de EU **eerlijke belasting** betalen.
- **Alle plannen** om de Europese economie **sterker en eerlijker** te maken, worden door minimaal **25%** van de Nederlanders genoemd in hun top 3.

Enkele mogelijke vervolgvragen

- Waarom zien veel Nederlanders wel een belangrijke rol voor de EU om de Europese economie sterker te maken, maar vindt slechts een klein deel hiervan dat er meer geld van de EU naar bedrijven moet?
- Waar maken Nederlanders zich zorgen over als het gaat om eerlijke belasting? Wat vinden ze eerlijke belasting? En hoe moet de EU eraan bijdragen dat belasting betalen eerlijker wordt?
- Hoe moet de EU bepalen welke maatregelen ze in gaat zetten om de Europese economie sterker en eerlijker te maken? Als het budget beperkt is, waar moet het geld dan heen?

Europese democratie

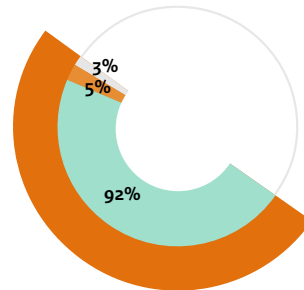
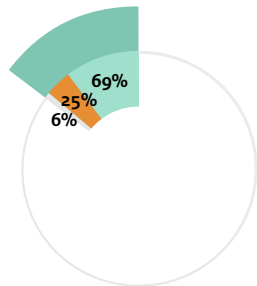
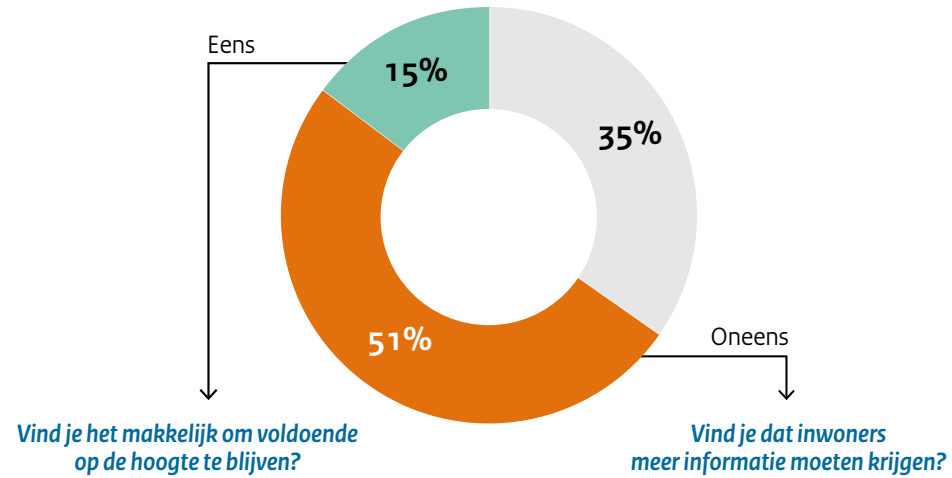
De EU moedigt Europeanen aan te stemmen en wil ook buiten de verkiezingsperiode inwoners betrekken bij Europese besluitvorming en beleid. Ook neemt de EU initiatieven om de democratie te versterken, zoals een actieplan dat zich richt op vrije en eerlijke verkiezingen en vrije pers. Hoe kijkt Nederland hiernaar?

STELLING 1

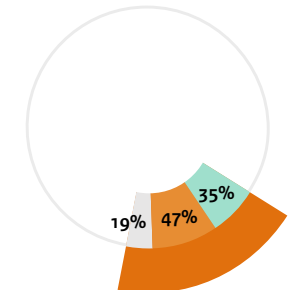
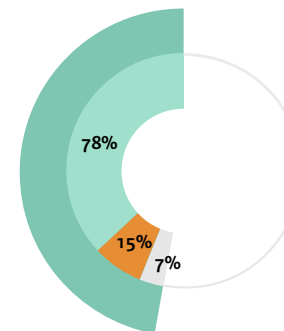
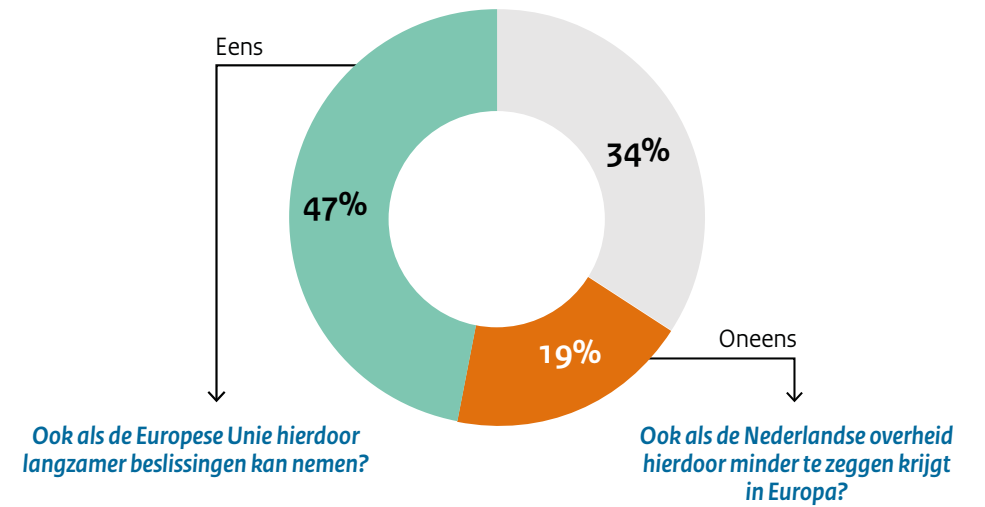

De Europese Unie geeft voldoende uitleg over de besluiten die ze neemt.

STELLING 2

Ik wil meer directe invloed krijgen op de beslissingen van de Europese Unie.

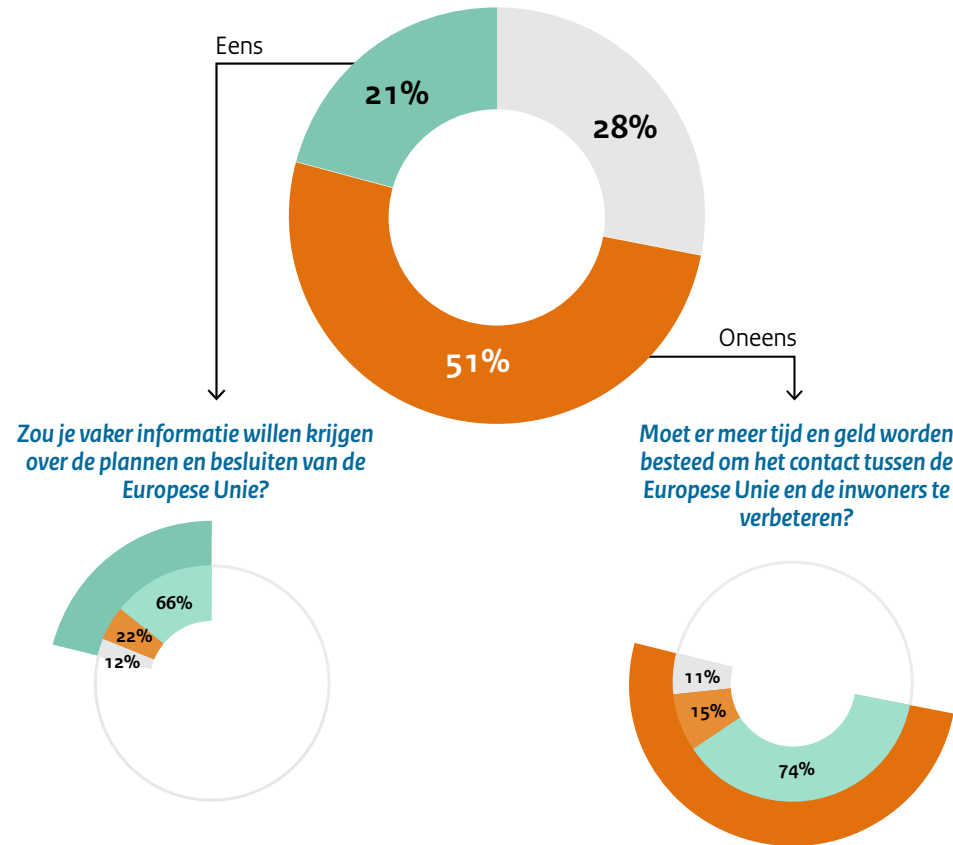

■ eens / ja   ■ oneens / nee   ■ geen mening / weet niet

STELLING 3

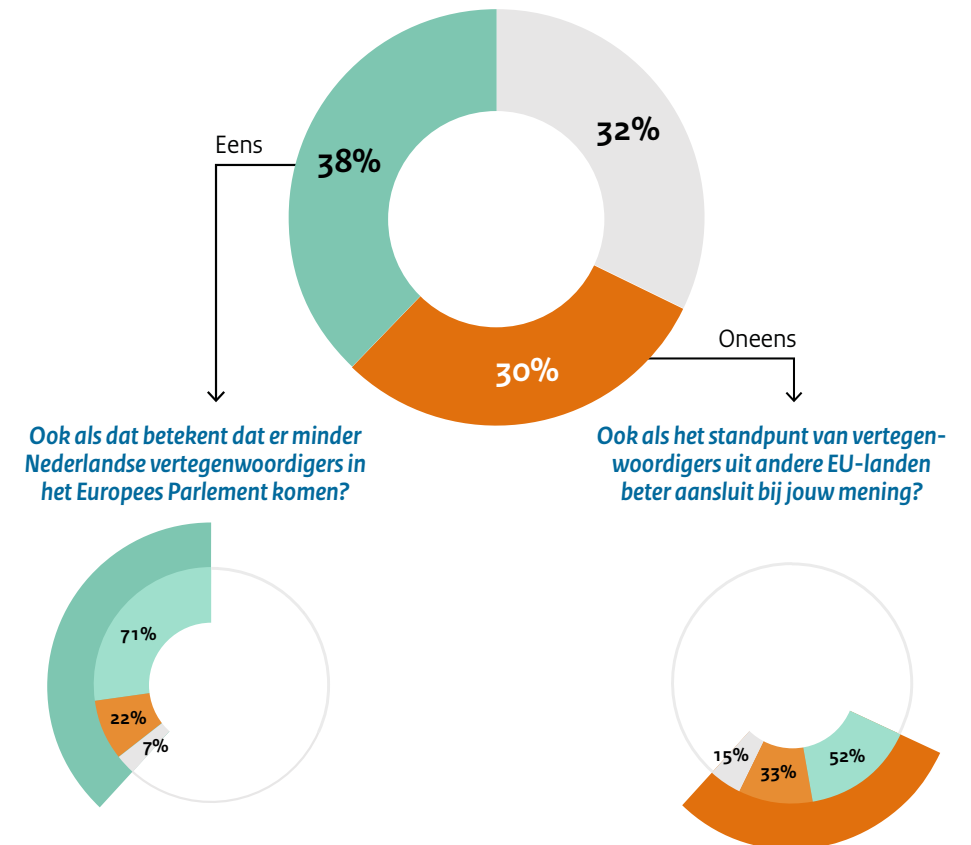

De Europese Unie weet voldoende wat er speelt in de samenleving.

STELLING 4

Bij de verkiezingen voor het Europees Parlement moet je kunnen stemmen op kandidaten uit andere EU-landen.

■ eens / ja   ■ oneens / nee   ■ geen mening / weet niet

VERDIEPINGSVRAAG

Welke plannen van de EU om de relatie tussen de inwoners en de politici van de Europese Unie te verbeteren vind jij de beste?

Maximaal drie antwoorden mogelijk

UITGELICHT

- **51%** van de Nederlanders vindt dat de EU **onvoldoende uitleg** geeft over de besluiten die ze neemt. En van die Nederlanders vindt **92%** dat inwoners **meer informatie** moeten krijgen.
- **51%** van de Nederlanders vindt dat de EU **onvoldoende weet** wat er speelt in de samenleving.
- Nederlanders reageren **verdeeld** op de vraag of je bij verkiezingen voor het Europees parlement op **buitenlandse kandidaten** moet kunnen stemmen. **38%** vindt van wel. **30%** vindt van niet.
- Tegengaan van **nepnieuws (54%)** en beter zorgen voor **persvrijheid (45%)** worden vaak genoemd als **goede plannen** voor een Europese aanpak van democratie.

Enkele mogelijke vervolgvragen

- Aan welke informatie over de EU en EU-besluiten hebben Nederlanders behoefte? En *hoe* willen zij meer uitleg krijgen?
- Hoe zou de EU zich beter kunnen laten informeren over wat er speelt in de samenleving? En (hoe) zouden Nederlanders daar zelf een actieve rol in willen spelen?
- Waarom willen Nederlanders wel of niet op een buitenlandse kandidaat kunnen stemmen? En wat zou een goede samenstelling zijn van het Europees parlement?

Rol van de EU in de wereld

De wereld staat voor grote uitdagingen. De EU is ervan overtuigd dat vraagstukken als klimaatverandering en pandemieën alleen kunnen worden aangepakt door wereldwijd samen te werken. De EU wil daarbij haar stem op het wereldtoneel duidelijk laten horen, naast bijvoorbeeld de Verenigde Staten en China. Hoe kijkt Nederland hiernaar?

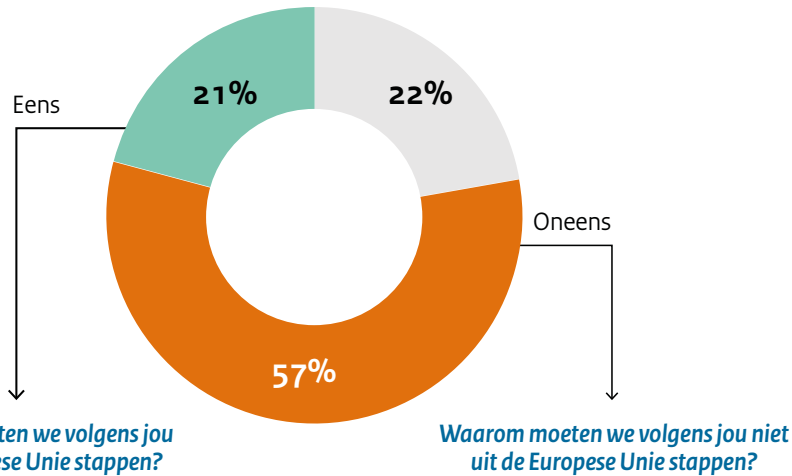

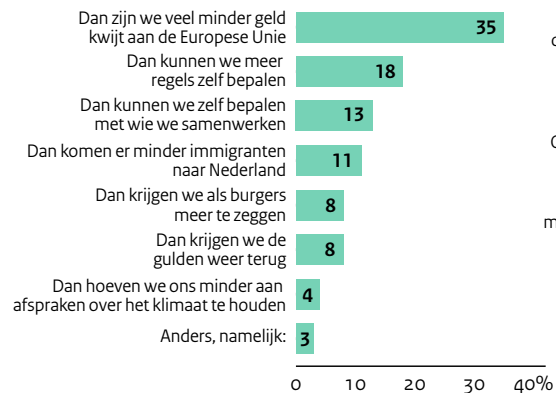
STELLING 1

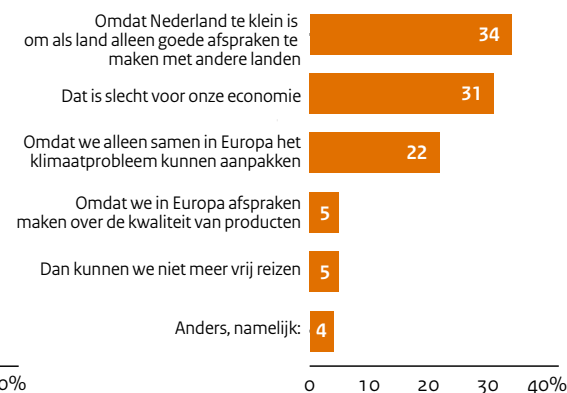
Nederland moet uit de Europese Unie stappen.

Waarom moeten we volgens jou uit de Europese Unie stappen?

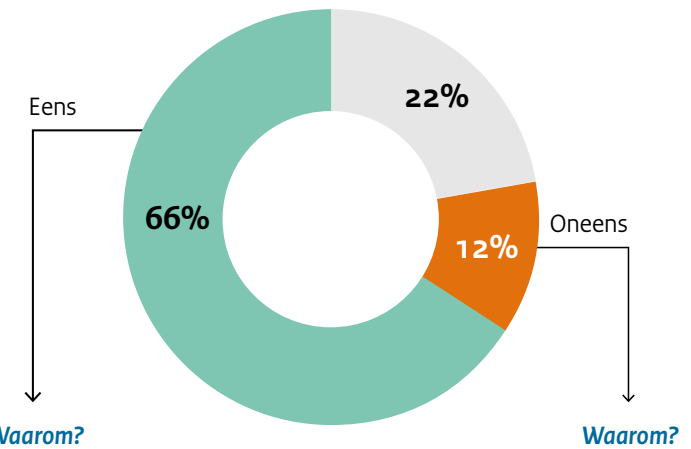
Waarom moeten we volgens jou niet uit de Europese Unie stappen?

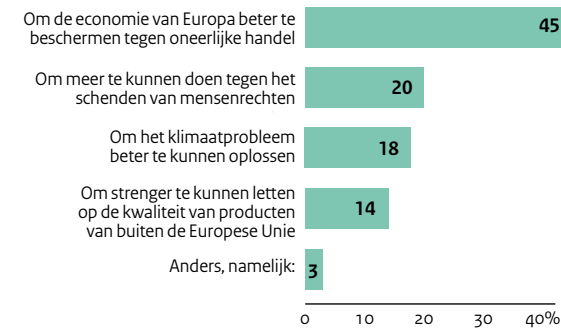
■ eens ■ oneens ■ geen mening

STELLING 2

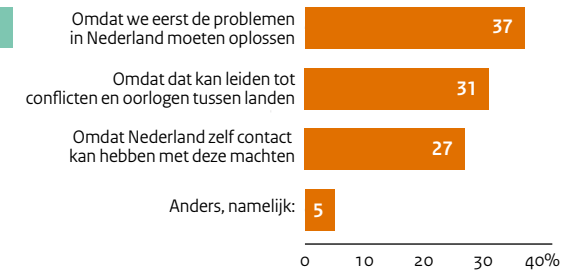
De Europese Unie moet een sterker blok vormen tegen andere machten, zoals de Verenigde Staten, Rusland en China.

Waarom?

Waarom?

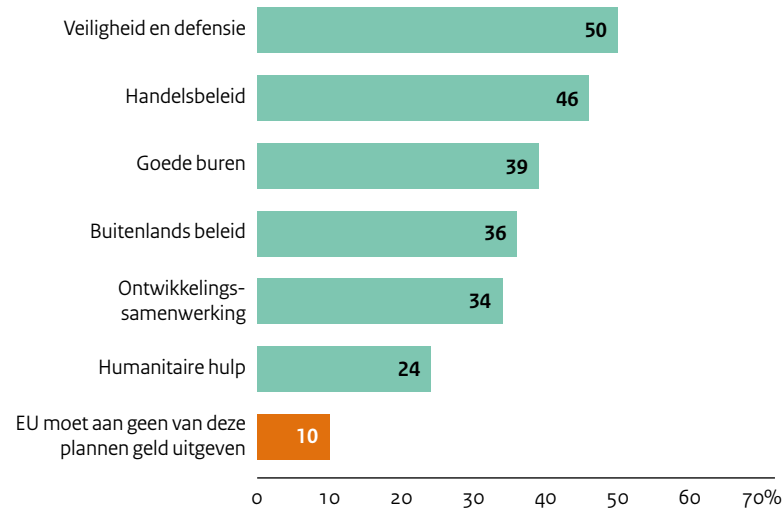

VERDIEPINGSVRAAG

Welke plannen om de rol van de Europese Unie in de wereld te vergroten vind jij de beste?

Maximaal drie antwoorden mogelijk

Toelichting bij plannen:

Veiligheid en defensie: conflicten in de wereld voorkomen en onder controle houden.

Handelsbeleid: bevorderen van vrije en eerlijke handel met duidelijke regels.

Goede buren: investeren in vrede, veiligheid en stabiliteit in buurlanden van de Europese Unie.

Buitenlands beleid: zorgen dat de economie en politiek in de hele wereld stabiel is.

Ontwikkelingssamenwerking: bevorderen van de economie, armoede en honger bestrijden.

Humanitaire hulp: de kwetsbaarste mensen in de wereld steunen, bijvoorbeeld na een ramp of oorlog.

UITGELICHT

- **21%** van de Nederlanders vindt dat Nederland **uit de EU** moet stappen. De reden die daarvoor het vaakst wordt gegeven, is dat we dan veel **minder geld** kwijt zijn aan de EU.
- **66%** van de Nederlanders vindt dat de EU een **sterker blok** moet vormen tegen andere machten, zoals de VS, Rusland en China. De reden die daarvoor het vaakst wordt genoemd, is dat het de **economie** van Europa beter beschermt tegen oneerlijke handel.
- Bij het vergroten van de rol van de EU in de wereld, vindt **50%** van de Nederlanders de **aanpak van conflicten** in de wereld een van de beste plannen.

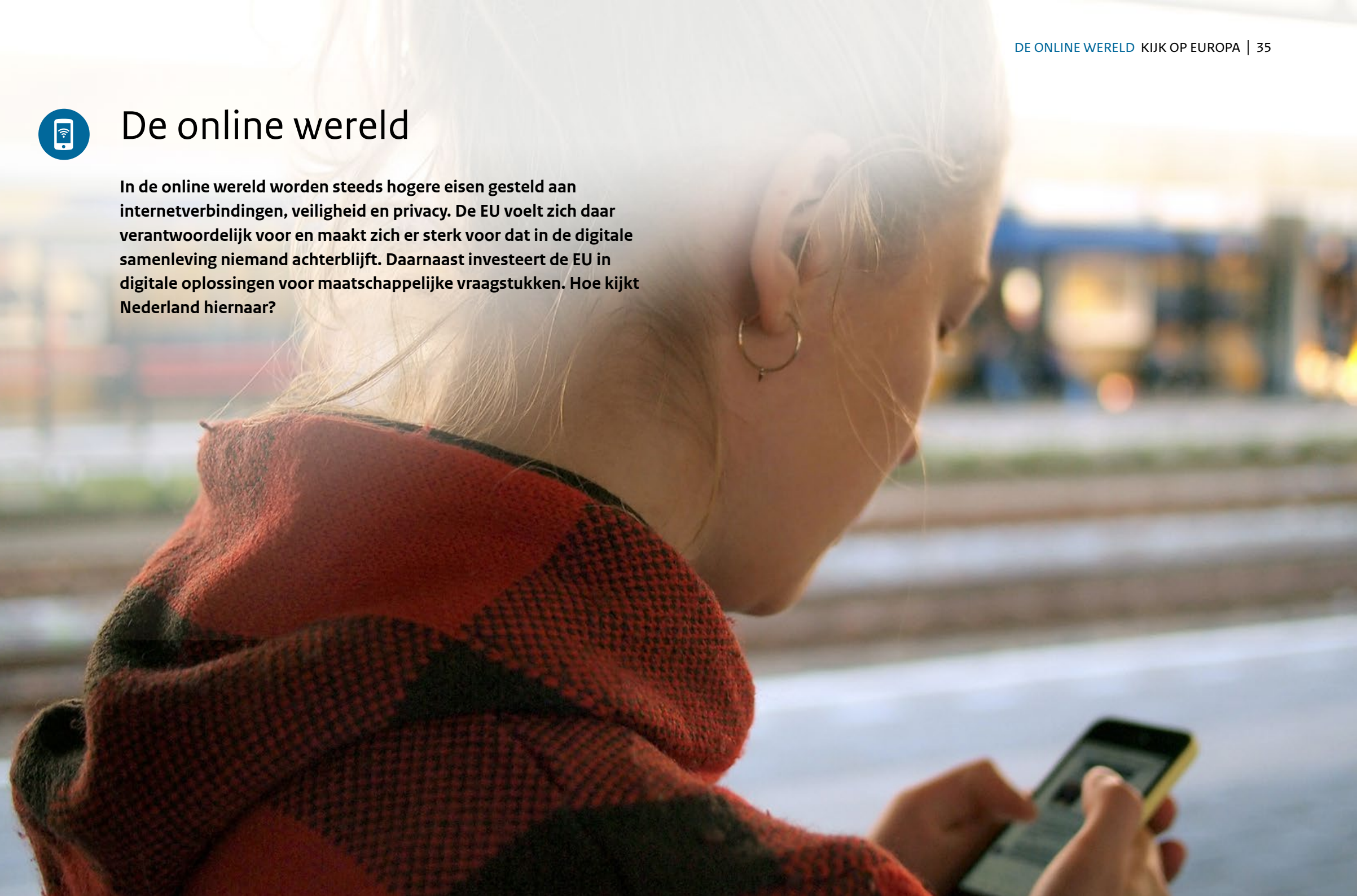
Enkele mogelijke vervolgvragen

- Waar vinden Nederlanders dat de EU nu te veel geld aan besteedt? En waarom?
- Wat zien Nederlanders als oneerlijke handel en waarom maken ze zich hier zorgen over? En hoe zou de EU zich hier beter tegen kunnen beschermen?
- Waarom vindt de helft van de Nederlanders veiligheid en defensie een belangrijk thema bij het vergroten van de rol van de EU in de wereld? En hoe zou deze rol eruit moeten zien? Welke voor- en nadelen zien Nederlanders in een gemeenschappelijke Europese veiligheidsdienst en defensie?

De online wereld

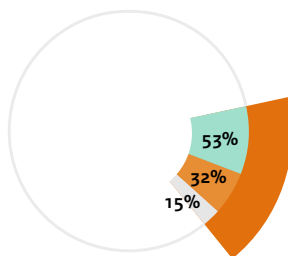
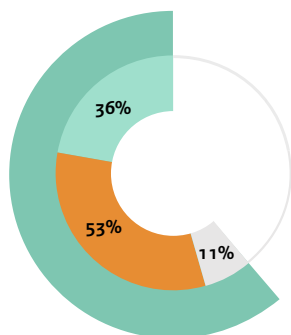
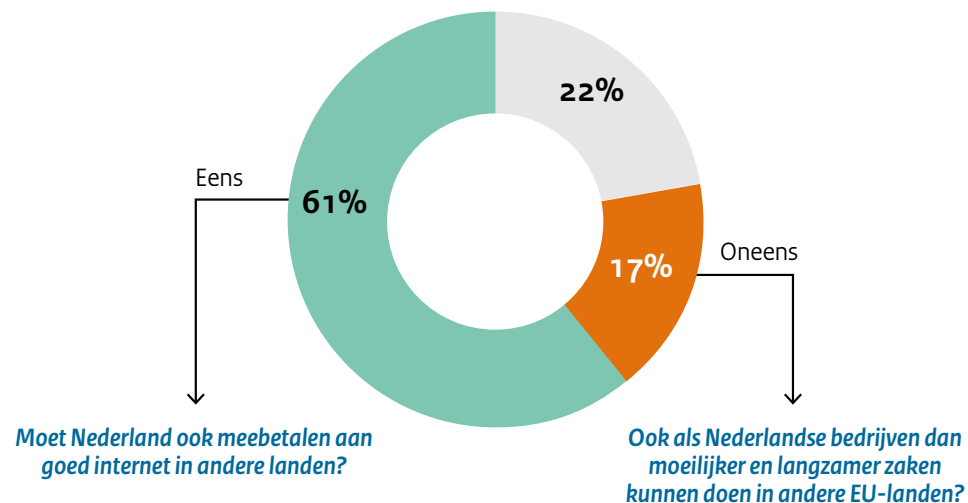
In de online wereld worden steeds hogere eisen gesteld aan internetverbindingen, veiligheid en privacy. De EU voelt zich daar verantwoordelijk voor en maakt zich er sterk voor dat in de digitale samenleving niemand achterblijft. Daarnaast investeert de EU in digitale oplossingen voor maatschappelijke vraagstukken. Hoe kijkt Nederland hiernaar?

STELLING 1

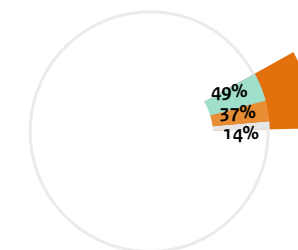
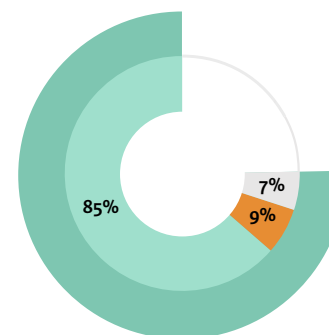
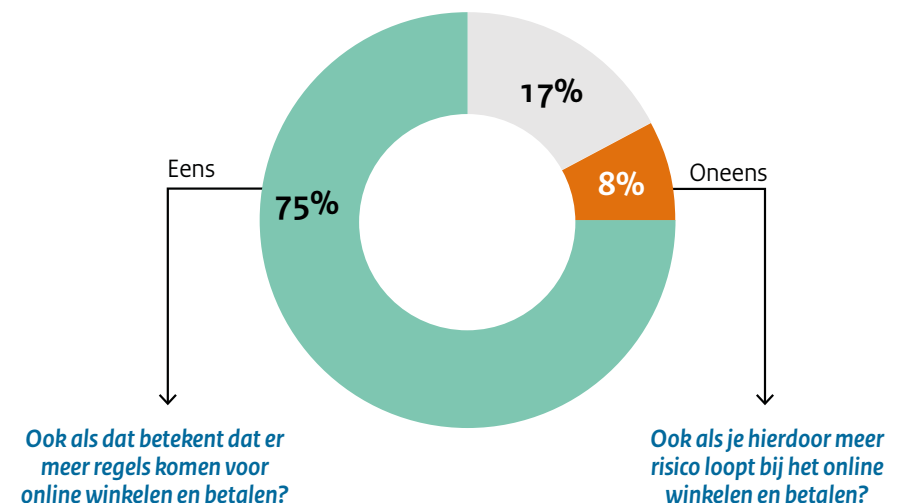

De Europese Unie moet ervoor zorgen dat iedereen in Europa toegang heeft tot snel en stabiel internet.

STELLING 2

De Europese Unie moet ervoor zorgen dat kopen op internet in alle landen van de Europese Unie even veilig is.

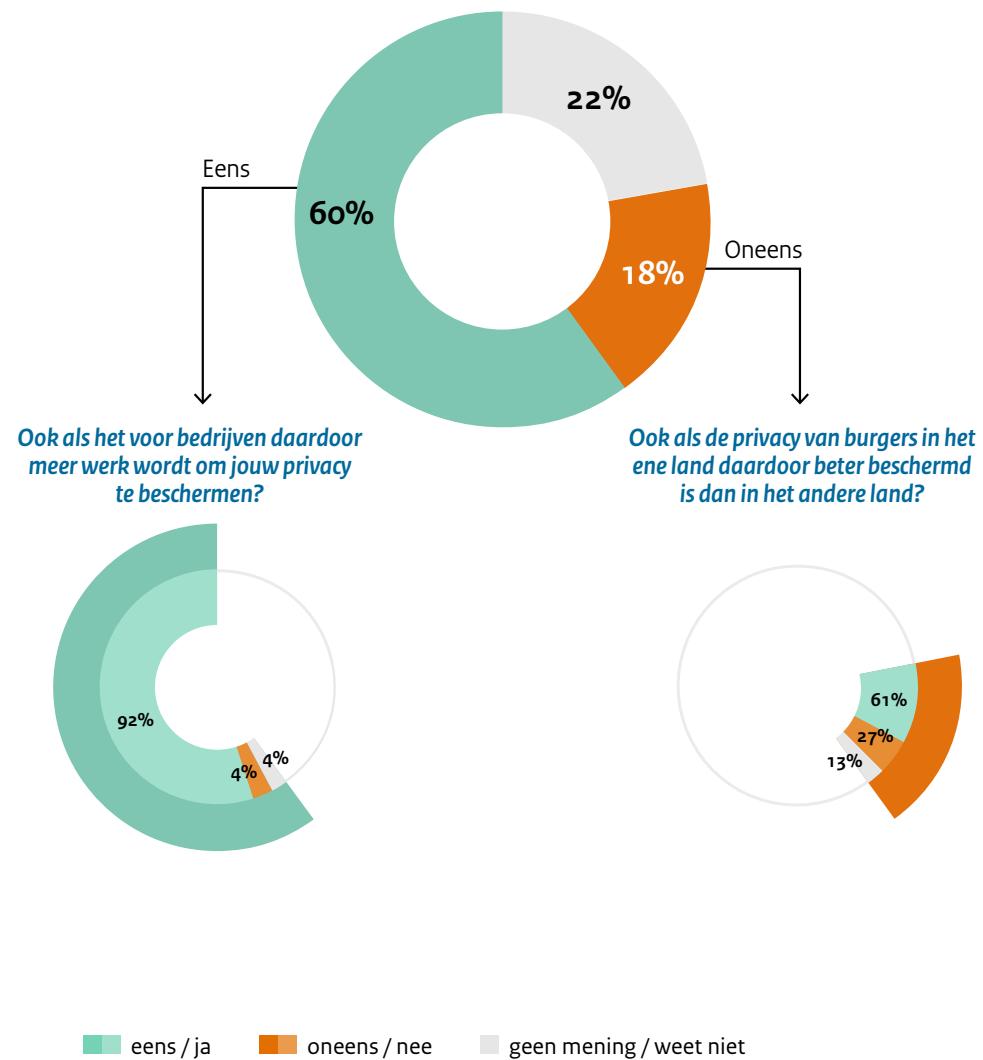

■ eens / ja   ■ oneens / nee   ■ geen mening / weet niet

STELLING 3

Bescherming van de privacy moet vanuit de Europese Unie worden georganiseerd.

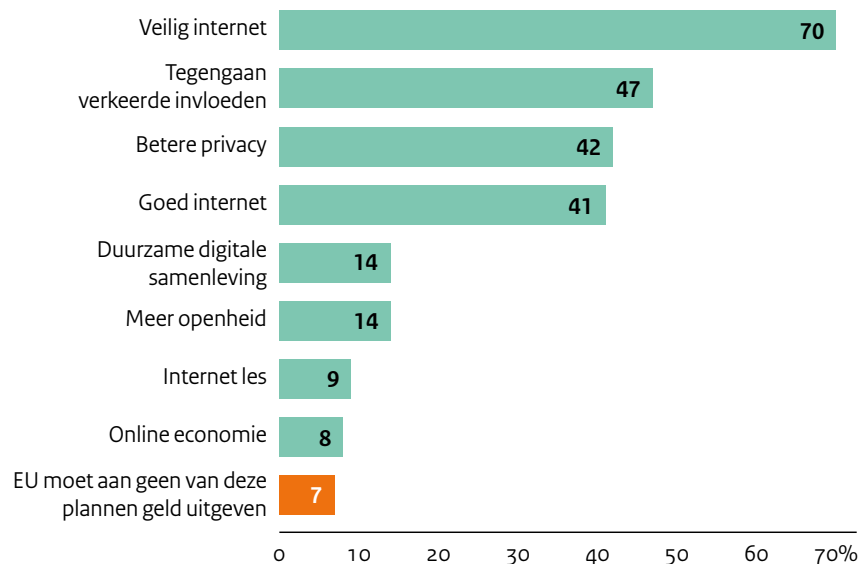

VERDIEPINGSVRAAG

Welke plannen van de EU om burgers en bedrijven in de Europese Unie veilig gebruik te laten maken van het internet vind jij de beste?

Maximaal drie antwoorden mogelijk

Toelichting bij plannen:

Veilig internet: mensen beschermen tegen online misdaad.

Tegengaan verkeerde invloeden: ongewenste invloeden van buiten de Europese Unie bestrijden (zoals spionage of nepnieuws).

Betere privacy: nog meer en betere bescherming van persoonsgegevens.

Goed internet: snel, goed en betaalbaar internet voor iedereen beschikbaar maken.

Duurzame digitale samenleving: zorgen dat meer mensen gebruik maken van digitale diensten die duurzaam zijn.

Meer openheid: overheidsgegevens beter beschikbaar maken voor iedereen.

Internet les: alle Europeanen leren omgaan met internet.

Online economie: innovatieve en snelgroeiende bedrijven helpen.

UITGELICHT

- **61%** van de Nederlanders vindt dat de EU ervoor moet zorgen dat iedereen in Europa **toegang** heeft tot snel en stabiel internet. Maar van die Nederlanders, vindt **53%** dat Nederland **niet moet meebetalen** aan goed internet in andere landen.
- **75%** van de Nederlanders vindt dat de EU ervoor moet zorgen dat **kopen** op internet in alle landen van de EU **even veilig** is.
- **60%** van de Nederlanders vindt dat **bescherming van privacy** vanuit de EU moet worden georganiseerd.
- Bescherming tegen **online misdaad** wordt met **70%** het vaakst genoemd als goed plan voor een Europese aanpak van de online wereld.

Enkele mogelijke vervolgvragen

- Waarom vinden de meeste Nederlanders het belangrijk dat alle Europeanen toegang hebben tot goed internet? En waarom vindt een groot deel daarvan dat dit geen Europees geld mag kosten?
- Waarom vinden de meeste Nederlanders dat de EU ervoor moet zorgen dat kopen op internet in alle landen van de EU even veilig is? En wanneer vinden ze het (voldoende) veilig?
- Wat vinden Nederlanders goed en minder goed aan de huidige Europese privacywetgeving?

Onderwijs, cultuur, jongeren en sport

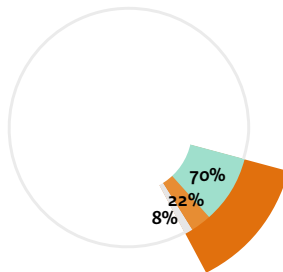
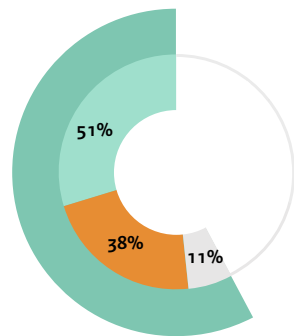
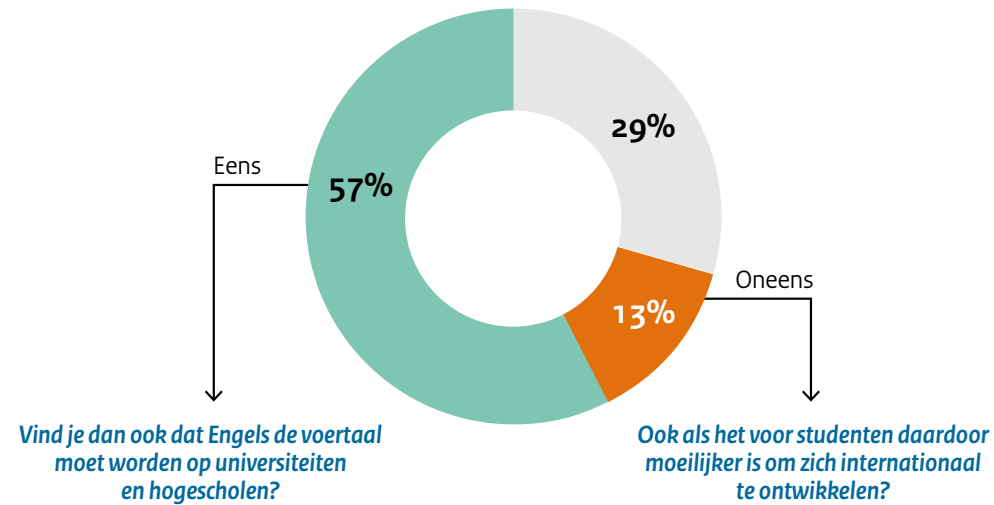
EU-landen zijn zelf verantwoordelijk voor de thema's onderwijs, cultuur, jongeren en sport. De EU kan en wil daarbij wel ondersteuning bieden, bijvoorbeeld door zich in te zetten voor hoogwaardig onderwijs, meertaligheid, bescherming van cultureel erfgoed en ondersteuning van culturele en sportieve sectoren. Hoe kijkt Nederland hiernaar?

STELLING 1

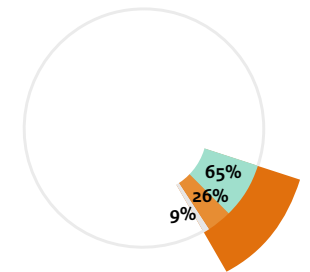
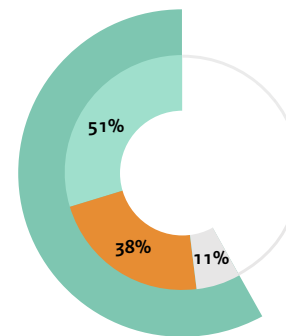
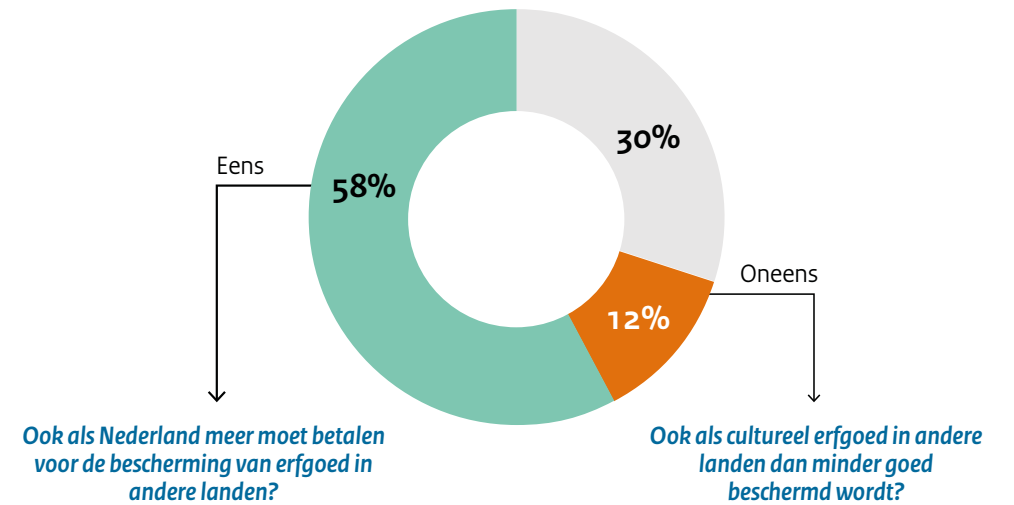

De Europese Unie moet het makkelijker maken om te studeren in een ander land.

STELLING 2

De Europese Unie moet cultureel erfgoed in Europa beter beschermen.

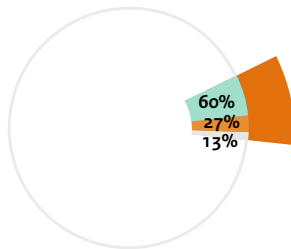
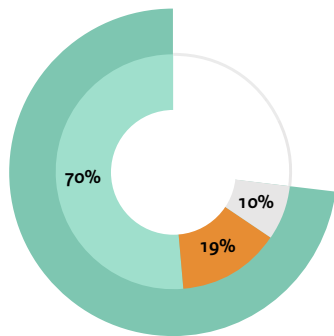
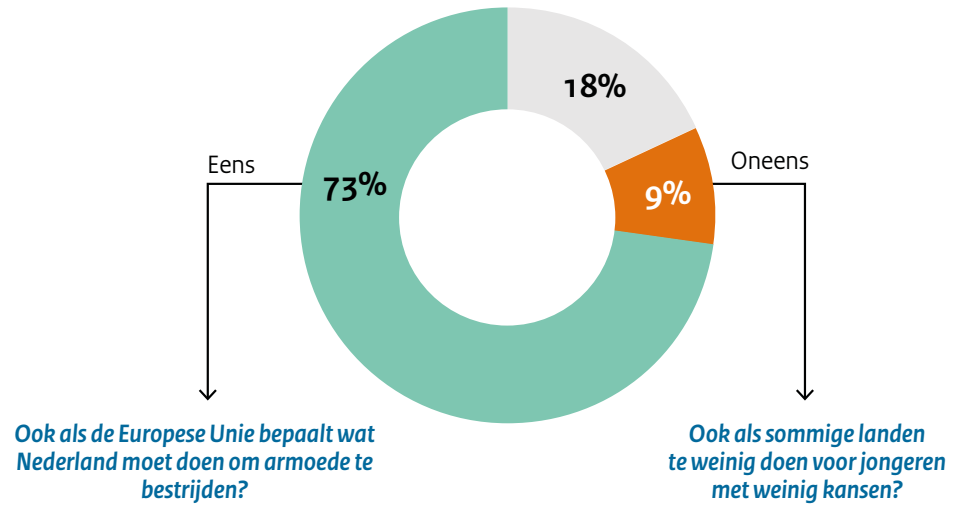
■ eens / ja   ■ oneens / nee   ■ geen mening / weet niet

STELLING 3

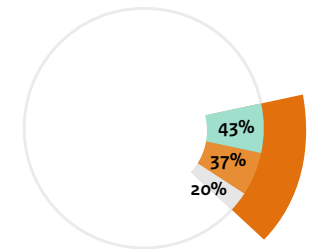
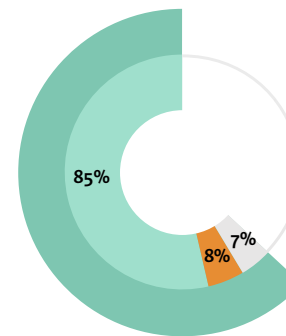
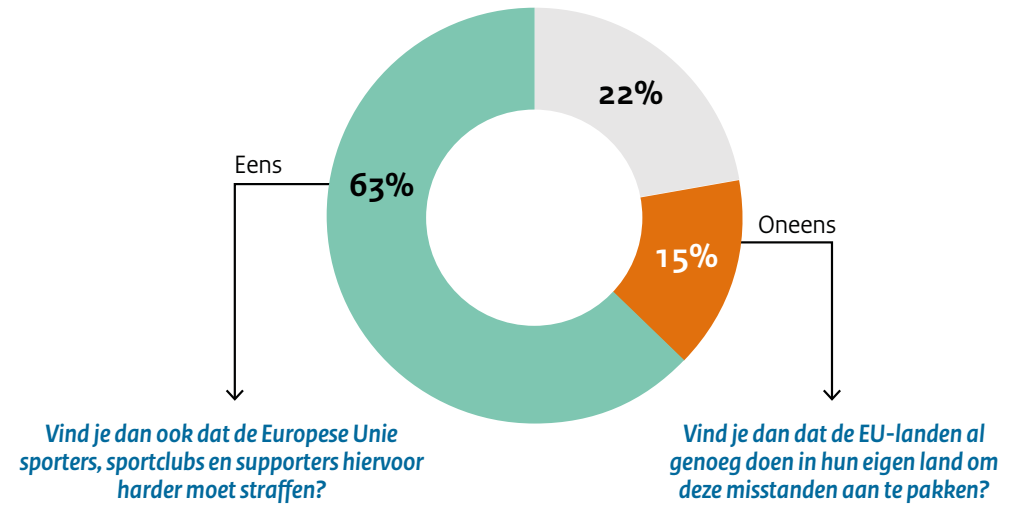

De Europese Unie moet ervoor zorgen dat kinderen die opgroeien in armoede meer kansen krijgen.

STELLING 4

De Europese Unie moet misstanden in de sport hard aanpakken, zoals discriminatie, vandalisme, seksisme en doping.

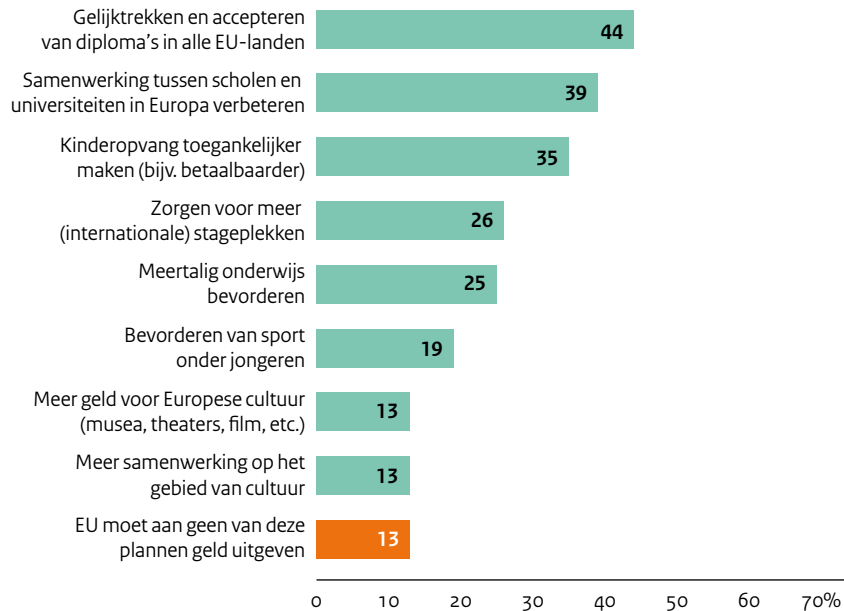
■ eens / ja   ■ oneens / nee   ■ geen mening / weet niet

VERDIEPINGSVRAAG

Welke plannen van de EU om de EU-landen beter te ondersteunen bij het beleid voor onderwijs, cultuur, jongeren en sport vind jij de beste?

Maximaal drie antwoorden mogelijk

UITGELICHT

- **57%** van de Nederlanders vindt dat de EU het makkelijker moet maken om te **studeren** in een ander land. Die Nederlanders zijn verdeeld over de vraag of Engels dan ook de **voertaal** moet worden op universiteiten en hogescholen. **51%** is het hiermee eens. **38%** is het hier niet mee eens.
- **58%** van de Nederlanders vindt dat de EU **cultureel erfgoed** in Europa beter moet beschermen.
- **73%** van de Nederlanders vindt dat de EU ervoor moet zorgen dat **kinderen** die opgroeien in armoede meer **kansen** krijgen.
- Het bevorderen van **sport** onder jongeren (**19%**) en Europese **cultuur** (**13%**) worden **weinig genoemd** als goede plannen voor een Europese aanpak.

Enkele mogelijke vervolgvragen

- Waarom zou Engels wel of niet (vaker) de voertaal moeten worden op universiteiten en hogescholen? Hoe denken Nederlanders in het algemeen over voertalen en meertaligheid binnen Europa?
- Hoe zou de EU cultureel erfgoed in Europa beter moeten beschermen? En wat vinden Nederlanders belangrijk cultureel Europees erfgoed?
- Waarom vinden de meeste Nederlanders dat de EU zich bezig moet houden met kinderen die opgroeien in armoede? En hoe zou de EU deze kinderen extra kansen moeten bieden?

Onderzoeksverantwoording

In deze onderzoeksverantwoording beschrijven we beknopt de opzet en uitvoering van het panelonderzoek dat onderdeel uitmaakt van de Nederlandse burgerdialoog Kijk op Europa.

Achtereenvolgens komen aan de orde:

- Doel en doelpopulatie
- Veldwerk
- Steekproef en spreiding
- Respons
- Betrouwbaarheid en representativiteit
- Overige achtergrondkenmerken
- Vragenlijst
- Analysemethoden
- Verslaglegging en volledigheid

Doel en doelpopulatie

Kijk op Europa is op 1 september van start gegaan met een online vragenlijst over hoe Nederlanders denken over de toekomst van Europa. Deze vragenlijst is voorgelegd aan een representatief panel en daarnaast opengesteld voor alle Nederlanders (ook Nederlanders die woonachtig zijn in het buitenland). Daarnaast kan iedereen meedoen met ‘Swipen naar de toekomst’, een online tool met 20 stellingen. Zowel de vragenlijst als de swipe-tool blijven tot 14 november 2021 openstaan. De resultaten van het panelonderzoek tot en met eind september worden beschreven in dit verslag ‘Eerste inzichten en vervolgvragen’. De uitkomsten van het panelonderzoek vormen

input voor verschillende themadialogen in het vervolgtraject van de burgerdialoog Kijk op Europa. Met die dialogen wordt dieper ingegaan op onderwerpen. De themadialogen vinden online en fysiek plaats. Meer informatie hierover is te vinden op www.kijkopeuropa.nl.

De doelpopulatie van het panelonderzoek bestaat uit alle Nederlanders van 18 jaar of ouder die bij de start van het veldwerk geregistreerd zijn als ingezetene in de Basisregistratie Personen (BRP). Volgens het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) bestond deze doelgroep op 1 januari 2021 uit 14.190.874 mensen. De ondergrens van 18 jaar is in lijn met de kiesgerechtigde leeftijd. Wij noemen dit de populatie van het panelonderzoek.

Veldwerk

Om een cijfermatig beeld op te halen van ‘de Nederlander’ is gebruik gemaakt van een landelijk dekkend panel met ruim 100.000 leden (ISO gecertificeerd, Research Keurmerk groep, Nederlandse Marktonderzoek Associatie). Deze leden hebben zich aangemeld voor het onderzoekspanel, zodat zij regelmatig hun mening kunnen geven over allerlei onderwerpen. Naast hun intrinsieke motivatie om mee te denken, ontvangen zij een beloning voor het invullen van vragenlijsten. Uit verschillende wetenschappelijke onderzoeken blijkt dat respondenten die een vergoeding krijgen voor het invullen van een vragenlijst geen significant andere antwoorden geven (bron: *Does use of survey incentives degrade data quality?* Cole, J. S., Sarraf, S. A., Wang, X., 2015).

Het veldwerk startte op 11 augustus 2021 en eindigde op 19 september 2021. Bij de uitvoering is gebruik gemaakt van één dataverzamelmethode, namelijk onderzoek via internet. De leden van het onderzoekspanel hebben een e-mail ontvangen met daarin een persoonlijke link naar de online vragenlijst. Na twee weken hebben de deelnemers van het panel een herinnering ontvangen. De uitnodigingen voor deelname zijn in batches en gestratificeerd (met aandacht voor een gelijke verdeling van deelpopulaties) verstuurd tot het aantal benodigde respondenten is behaald.

Steekproef en spreiding

Het onderzoeksontwerp heeft als uitgangspunt dat minimaal 3.600 respondenten aan het onderzoek moeten meedoen voor een goede statistische betrouwbaarheid. Daarnaast maakt dit aantal een goede spreiding mogelijk over verschillende achtergrondkenmerken van de bevolking. Er is niet één soort Nederlander. Daarom is op voorhand geborgd dat de steekproef een goede spreiding kent over een aantal kenmerken. Nederland is een relatief klein land, maar regionaal kunnen meningen mogelijk verschillen. De attitude ten opzichte van en het belang dat wordt gehecht aan de thema's wordt mogelijk (mede) bepaald door het gebied waar je woont. Inwoners van landelijke gebieden kunnen een thema als veiligheid bijvoorbeeld anders benaderen dan inwoners van stedelijke gebieden. Uit onderzoek van het Sociaal Cultureel Planbureau weten we daarnaast dat hogeropgeleiden vaker voorstander zijn van de EU dan lageropgeleiden en dat jongeren vaker pro-EU zijn dan ouderen (bron: *Wat willen Nederlanders van de Europese Unie? Sociaal en Cultureel Planbureau, Den Haag 2019*).

Daarom hebben we op voorhand gequoteerd over de volgende drie kenmerken en er zo voor gezorgd dat de steekproef een representatieve spreiding heeft: (1) regio via COROP-gebieden, (2) leeftijd en (3) opleidingsniveau. Tevens is de spreiding van de steekproef in beeld gebracht over de volgende achtergrondkenmerken: geslacht, afkomst, bezigheid in het dagelijks leven, politieke voorkeur.

De COROP-gebieden zijn ontwikkeld op basis van het nodale principe (een 'kern' met verzorgingsgebied of regiofunctie), waarbij forenzenstromen als basis hebben gediend. Het nodale principe is hier en daar losgelaten, zodat de gebieden de provinciegrenzen volgen. Na gemeentelijke herindelingen waarbij de COROP-grenzen worden overschreden, volgt een bijstelling van de indeling (bron: CBS). Binnen de COROP-regio's borgen we een goede spreiding over de leeftijdscategorieën, met de volgende indeling: 18 t/m 34 jaar, 35 t/m 54 jaar, 55 t/m 75 jaar en 75+.

Tot slot hebben we gezorgd voor een representatieve spreiding over opleidingsniveau. In de steekproef komt de verdeling van de respondenten overeen met de landelijke verdeling over hoogst behaald onderwijsniveau, die er als volgt uit ziet:

Hoogst behaald onderwijsniveau

Laag: basisonderwijs, vmbo, havo/vwo leerjaren 1-3, mbo-1	32,1%
Middelbaar: bovenbouw van havo/vwo, mbo-2-4	44,6%
Hoog: hbo of wo	22,9%
Onbekend	0,4%

Bron: CBS

Respons

In totaal hebben 4.086 respondenten aan het panelonderzoek deelgenomen. Daarmee is het doel van 3.600 volledig ingevulde vragenlijsten behaald.

Respons over COROP-gebieden en leeftijd	18-34 jaar	35-54 jaar	55-75 jaar	75+ jaar
Noord-Drenthe	11	14	17	5
Zuidoost-Drenthe	10	12	14	4
Zuidwest-Drenthe	7	10	11	3
Flevoland	29	33	28	6
Noord-Friesland	20	22	25	8
Zuidoost-Friesland	12	13	14	3
Zuidwest-Friesland	8	11	11	4
Achterhoek	22	27	34	11
Arnhem/Nijmegen	52	53	55	15
Veluwe	44	48	51	17
Zuidwest-Gelderland	16	18	20	5
Delfzijl en omgeving	2	4	5	1
Oost-Groningen	7	10	12	3
Overig Groningen	36	26	28	8
Midden-Limburg	13	17	21	7
Noord-Limburg	17	20	23	7
Zuid-Limburg	38	40	52	17
Midden-Noord-Brabant	34	35	35	11
Noordoost-Noord-Brabant	41	43	51	14
West-Noord-Brabant	40	47	49	15
Zuidoost-Noord-Brabant	55	56	58	18

Respons over COROP-gebieden en leeftijd	18-34 jaar	35-54 jaar	55-75 jaar	75+ jaar
Agglomeratie Haarlem	13	18	18	7
Alkmaar en omgeving	14	19	19	6
Groot-Amsterdam	116	104	88	23
Het Gooi en Vechtstreek	13	21	19	7
IJmond	12	14	15	4
Kop van Noord-Holland	22	27	30	9
Zaanstreek	11	13	12	3
Noord-Overijssel	25	28	25	8
Twente	41	44	46	14
Zuidwest-Overijssel	10	11	12	3
Utrecht	96	100	89	27
Overig Zeeland	16	21	23	8
Zeeuws-Vlaanderen	6	8	9	3
Agglomeratie Leiden en Bollenstreek	30	31	31	10
Agglomeratie 's-Gravenhage	63	70	57	18
Delft en Westland	19	15	15	4
Groot-Rijnmond	103	107	99	31
Oost-Zuid-Holland	22	24	25	8
Zuidoost-Zuid-Holland	24	26	26	9

Respons over opleidingsniveau		
Laag	1382	34%
Middelbaar	1747	43%
Hoog	915	22%
Onbekend	42	1%

Betrouwbaarheid en representativiteit

Met het aantal respondenten van 4.086 kunnen uitspraken worden gedaan over de populatie met een betrouwbaarheidsniveau van 95% en een foutmarge van 1,53%. Het betrouwbaarheidsniveau en de foutmarge van de resultaten worden bepaald door de steekproefgrootte. Hoe groter de steekproef, hoe betrouwbaarder en/of nauwkeuriger de uitkomsten kunnen worden gegeneraliseerd naar de populatie.

Het betrouwbaarheidsniveau is gedefinieerd als 1 (100%) minus het significantieniveau. Het is gangbaar uit te gaan van een significantieniveau van 5%. Dan is er sprake van een betrouwbaarheidsniveau van 95%. Dat wil zeggen dat, als het onderzoek op dezelfde wijze en onder dezelfde omstandigheden zou worden herhaald, de uitkomsten in 95% van de gevallen hetzelfde beeld zouden geven.

De nauwkeurigheid (uitgedrukt in foutmarge) geeft het gebied van waarden aan waarbinnen de werkelijke waarde in de populatie ligt. Met andere woorden: hoeveel wijken de resultaten uit de steekproef maximaal af van de resultaten als de gehele populatie zou antwoorden? Een foutmarge van 1,53% betekent dat de werkelijke waarde van de totale populatie maximaal 1,53% hoger of lager kan liggen dan de waarde van de steekproef. Concreet: indien een

onderzoeksuitkomst van de steekproef aangeeft dat 50% van de respondenten een bepaald thema belangrijk vindt, dan ligt dit percentage in werkelijkheid maximaal 1,53% boven of 1,53% onder deze 50%, ofwel tussen de 48,47% en 51,53%. Een foutmarge van maximaal 5% is gangbaar en algemeen geaccepteerd bij (statistisch) kwantitatief onderzoek.

Naast betrouwbaarheid is de representativiteit van de steekproef van belang. Omdat de uitnodigingen voor deelname in batches en gestratificeerd zijn verstuurd, zijn de resultaten representatief over de kenmerken COROP-gebied en leeftijdsgroep per COROP-gebied. De respons is ook voor opleidingsniveau representatief met de landelijke verdeling hoogst behaald onderwijsniveau.

Overige achtergrondkenmerken

Er is een aantal extra achtergrondvragen gesteld aan de respondenten van het panelonderzoek. Daarin is gevraagd naar geslacht, hoe men tegenover de EU staat, afkomst, bezigheid in het dagelijks leven, en op welke politieke partij men zou stemmen als er nu verkiezingen zouden zijn.

Van de respondenten is 49% man, 50% vrouw en 1% geeft liever geen antwoord op deze vraag.

Van de respondenten vindt 51% het een goede zaak dat Nederland lid is van de EU, 13% vindt het een slechte zaak en 36% staat er neutraal tegenover of heeft geen mening.

Van de respondenten is 95% in Nederland geboren. Van 89% van de respondenten zijn beide ouders in Nederland geboren. Van 5% zijn beide ouders in het buitenland geboren.

Huidige politieke voorkeur van respondenten

Partij	%
VVD	14%
PVV	13%
SP	8%
D66	6%
CDA	6%
PvdA	6%
Partij voor de Dieren	4%
GroenLinks	4%
ChristenUnie	3%
JA21	3%
BoerBurgerBeweging	2%
Forum voor Democratie	2%
SGP	2%
Volt	2%
DENK	1%
Groep Van Haga	1%
BIJ1	1%
Fractie Den Haan	0%
Anders	2%
Blanco	3%
Zeg ik liever niet	13%
Ik ga niet stemmen	5%

Wat doe je momenteel voornamelijk in het dagelijkse leven?

Bezigheid	%
Scholier/student	6%
Parttime werkend	16%
Fulltime werkend	31%
Zelfstandig ondernemer	3%
Huisvrouw of huisman	5%
Werkzoekend	2%
Vrijwilliger	2%
Arbeidsongeschikt	6%
Gepensioneerd	27%
Anders	1%
Zeg ik liever niet	1%

Vragenlijst

De vragenlijst en dit rapport zijn, in opdracht van het ministerie van Buitenlandse Zaken, opgesteld door een onafhankelijke externe organisatie. De vragenlijst is modulair opgebouwd en bevat de volgende vraagblokken, in lijn met de thema's die zijn bepaald voor de Conferentie over de toekomst van Europa:

- Belangrijke thema's en de rol van Europa
- Klimaatverandering en milieu
- Gezondheid
- Economie en banen
- Rol van de Europese Unie in de wereld

- Veiligheid en rechtsstaat
- De online wereld
- Europese democratie
- Migratie en vluchtelingen
- Onderwijs/Cultuur/Jongeren/Sport

Bij het ontwikkelen van de vragenlijst is veel aandacht besteed aan de kwaliteit, betrouwbaarheid en validiteit van de vraagstelling. Zo is er gestreefd naar een neutrale, niet-sturende formulering van vragen, stellingen en dilemma's. Daarnaast is op de vragen een controle uitgevoerd op begrijpelijke taal (B1-taalniveau).

De vragenlijst is via kwalitatief onderzoek getest in een face-to-face setting met proefrespondenten die behoren tot de doelgroep. Op deze manier is onderzocht hoe de vraagstellingen overkomen op verschillende typen respondenten. Indien een vraagstelling cognitief te belastend (te complex) bleek, is deze aangepast.

Analysemethoden

In dit onderzoek is gebruik gemaakt van twee analysemethoden:

Univariate analyses

Beschrijvende statistieken worden gebruikt om variabelen uit een onderzoek te beschrijven. Binnen dit onderzoek is gebruik gemaakt van frequenties en gemiddelden.

Bivariate analyses

In bivariate analyses wordt de relatie tussen twee variabelen bekeken, in dit geval de relatie tussen het belang van de verschillende thema's en of de EU hier al dan niet mee aan de slag moet en het

achtergrondkenmerk leeftijd. Met behulp van significantietoetsing is onderzocht of verschillende leeftijdsgroepen een ander belang hechten aan een thema en of de meningen verschillen in hoeverre de thema's onderwerpen zijn waar de EU mee aan de slag moet.

Verslaglegging en volledigheid

Dit tussenverslag bevat een (visuele) weergave van de uitkomsten van alle vragen die aan de respondenten van het onderzoekspanel gesteld zijn. Deze vragenlijst is ook opengesteld voor alle Nederlanders (ook Nederlanders die woonachtig zijn in het buitenland). Daarnaast kan iedereen meedoen met 'Swipen naar de toekomst', een online tool met 20 stellingen. Zowel de vragenlijst als de swipe-tool blijven tot 14 november 2021 openstaan.

Binnen het hoofdstuk 'De thema's naast elkaar' is een uitsplitsing gemaakt op leeftijdsgroepen en zijn statistisch significante verschillen beschreven. Door afrondingsverschillen tellen niet alle percentages in de visuele weergaven op tot exact 100%.

Bij sommige vragen is de respondent in de gelegenheid gesteld om 'open' (dat wil zeggen niet vooraf gecategoriseerde) antwoorden te geven. De open antwoorden zijn achteraf gecategoriseerd en in de publicatie opgenomen. Ideeën die respondenten in de open opmerkingen hebben gedeeld worden benut als input voor de verschillende themadialogen in het vervoltraject van de burgerdialoog Kijk op Europa.

ONZE KIJK OP EUROPA

Dit is een uitgave van het
ministerie van Buitenlandse Zaken

www.kijkopeuropa.nl